

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

SOCIALĂ, CRITICĂ, ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ

— APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ —

Director: **C. RĂDULESCU-MOTRU**

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

No. 23

Duminică 21 Octombrie 1912

Vol. XII

SUMARUL:

NOUȚĂȚI: Schimbarea de guvern.—Congresul științific din Galați și liberii cugelători.

ACTUALE

N. EM. TEODHARI: *Un erou național: Maiorul Giurescu*

D-R. I. DUSCIAN: *Inmormântarea lui Caragiale*

CULTURALE

VLADIMIR GHIDIONESCU: *Sărbătorirea lui Rousseau la Geneva (cu două ilustrații)*

CONST. SUDEȘEANU: *Învățământul filosofic în școala secundară*

LITERATURA

ADRIAN MANIU: *Cântec vechiu.*

EM. BRANDZA & RAUL TEODORESCU: *Cidul (versuri după Jules Barbey d'Aurevilly).*

D. IACOBESCU: *Din Heine (versuri).*

CRONICA LITERARĂ

ION TRIVALE: «*Flori Sacre*» poezii de Alexandru Macedonski. — «*Bordeenii și alte povestiri*» de M. Sadoveanu.

INSEMNAȚI: *Cultura științifică.* — Mihail Sorbul. — «*Vâltoare*».

REVISTA REVISTELOR: *Bursa.* — *Gazeta Învățătorilor.* — *Orion.* — *Mercure de France*

MEMENTO

EXEMPLARUL: 25 BANI

ABONAMENTE

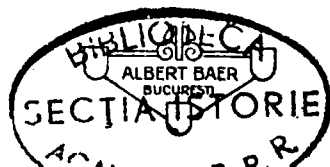
In țară: pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 Lei | In străinătate: pe un an 12 Lei
„ „ pe șase luni (1 volum sau 24 numere) 6 „ | „ „ pe șase luni 7 „

Abonament de probă: Lei 1.50 pe trei luni.

DIRECȚIA: București, Bulevardul Ferdinand, 55 - Telefon 8 66.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, Calea Victoriei, 60 (Pasagiul Imobiliara, 3) - Telefon 30 11.

La Administrația revistei: Calea Victoriei 62 (în pasagiu), se găsesc de vânzare pentru cititorii noștri, cu preț scăzut, următoarele lucrări:

(Cumpărătorii din provincie vor mai adăoga la costul arților comandate și un 10 bani de fiecare leu; aceasta pentru cheltuiala transportului).

Colecțiunea volumelor apărute din Noua Revistă Română:

Volumele I—IV (Prima serie) cu 5 lei volumul.

Volumele V—XI. 1.50 lei volumul legat.

Transportul în provincie al acestor volume (V-XI) costă: 60 bani pentru 1 sau 2 vol; 1,10 pentru 3 sau 4, vol. și 1.60 pentru 5, 6 sau toate 7 volumele.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română), lei 6.

Biblioteca Noiei Reviste Române, 15 bani volumul:

No. 1. *In zilele noastre de anarhie*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 2. *Sufletul neamului nostru*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 3. *Contractul muncii*, de D. Negulescu.

No. 4. *Frica de moarte; Sinuciderile din mizerie* de N. Zaharia.

No. 5. *Psihologia prostului; Prostul în viața socială; Cerșetorii în haine negre*, de N. Zaharia.

Cultura română și politicianismul (ediția III-a Socec), de C. Rădulescu-Motru cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic și democrația conservatoare, de C. Rădulescu-Motru. Prețul 50 bani.

Thomas Carlyle, viața și operele lui, de C. Antoniadă, 3 lei.

Naționalismul, (cum se înțelege—cum trebuie să se înțeleagă) de C. Rădulescu-Motru, 30 bani.

Psihologia Ciocoismului—Psihologia Industriașului, de C. Rădulescu-Motru, 15 bani.

STUDII FILOSOFICE

Organul Societății de Studii Filosofice din București

Revistă pentru Cercetările de Psihologie

teoretice și aplicate la:

Știința dreptului, Pedagogie și Sociologie

Director, C. RĂDULESCU - MOTRU

Profesor la Universitatea din București

Din colecțiunea „Studii filosofice” au apărut până acum:

Volumul I, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Valoarea silogismului. Problemele Psihologiei. Cestiuni de estetică. Valoarea științei. Organizarea rațională a Universităților. Psihologia maritorului. Psihologia industriașului. Știință și energie.*

Volumul II, cu colaborațiunea D-lor C. Rădulescu-Motru, D. Drăghicescu, C. Antoniadă, G. G. Antonescu, I. Petroviți, Eugen Pora, I. F. Buricescu, I. Ghibănescu, etc., cuprinde: *Psihologia revoluționarului. Determinismul social. Filosofia lui H. Bergson. Critica esteticii. Atomismul filosofic. Importanța pedagogică a individualității. etc. Comunicări. Bibliografie.*

Volumul III, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Afirmarea personalității în principalele momente ale culturii. Legea conservării unității sufletului. Persoană și mediu. (Acest volum formează Puterea Sufletească, din Partea I—III).*

Volumul IV, scris în întregime de D. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Mecanismul actului voluntar. Caracterul. Puterile sociale. Cultura. (Acest volum formează Puterea Sufletească din Partea IV—V).*

Volumul V, cu colaborațiunea D-lor: I. Petroviți, Marin N. Ștefănescu, St. Antim, Mareș T. Djuvara, G. Antonescu, I. Bucovineanu, cuprinde: *O nouă metodă inductivă. Logica și problemele metafizice. Substratul economic al familiei. Teoria noșunilor, etc.*

Volumul VI, cu colaborațiunea D-lor: Vladimir Ghidulescu, Marin N. Ștefănescu, G. G. Antonescu, Nisipeanu, cuprinde: *Pedagogia științifică și noile reforme școlare. Criza Logicii. Revista Revistelor, etc.*

Prețul fiecărui volum e de 6 lei.

Pentru abonații „NOUEI REVISTE ROMÂNE” se acordă o însemnată reducere de preț.

În abonament „STUDIILE FILOSOFICE” împreună cu „NOUA REVISTA ROMÂNĂ” costă 15 lei anual.

Volumul VII din „Studii filosofice” cuprinde:

Ediția populară 4 lei.

Îată câteva numai din capitolele cuprinse în această lucrare:

Introducere. — 1. Definiția Metafizicii. Științele speciale și Metafizica. — 2. Importanța și utilitatea Metafizicii. — 3. Diferența dintre Metafizică, Artă și Religieune. — 4. Metafizica și cultura.

Partea I.—Conștiința oglină. Critica realismului naiv

Capitolul I. — *In fața universului.*—O veche iluzie.—Contrastul dintre cer și pământ în vechea mitologie.—Existența.—Platon și creștinismul.—Știința modernă.—Mecanismul universal.—Fenomene care nu se pot explica prin mecanică.—Fenomenele sufletului.—Omul vierme.

Capitolul II. — *Oglină și conștiință.*—Asemănarea înșelătoare dintre oglină și conștiință.—Oglină vrăjită care vede peste tot.—Rătăcirile simțurilor.—Sofismii.—Bațiunea în opoziție cu simțurile.—Materialismul și Idealismul.—Iem. Kant.—Romanticismul.—Hegel. Schimbarea punctului de vedere kantian.—Influența hegelismului asupra scriitorilor contemporani. Înapoi la Kant!

Capitolul III. — *Valoarea științei.*—Exagerațiunile materialismului.—Relativitatea științei.—Înțelegerea mai complexă a conștiinței duce la concluzia că știința are o valoare relativă.—Până unde merge relativitatea științei.

Capitolul IV.—*Convingerea.*

Capitolul V.—*Logica nouă.*—Acea ce este mediul biologic pentru o plantă, este mediul cultural pentru știință.—Știința și basmul.—Logica din punct de vedere genetic și din punct de vedere formal.—Cestiuni noi pentru Logică.

Capitolul VI.—*Adevăr și minciună.*—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt superiori.—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt inferiori.—Propaganda adevărului și meșteșugul minciunii.—Cum sunt minții săbăteci.—Politica și minciuna.—Reclama necinstită.—Reclama în publicul de jos și reclama în publicul de sus.—Biruința Adevărului.

Partea II.—Conștiința transcendentă. Critica filosofiei kantiane.

Capitolul I.—*Kant și continuatorii săi.*—Exagerațiunile încurajate de filosofia lui Kant.—Insuficiența filosofiei lui Kant.—Conștiința în genere și conștiința individuală.—Pragmatismul și raționalismul intrinsec.—Biologismul.—Iohannes Muller.—Richard Avenarius.—Ernest Mach.—Biologismul metafizic. Arthur Schopenhauer. Friedrich Nietzsche. Henri Bergson.—Romanticismul. Hegel.—Teoria Sociologică. Emil Durkheim.

Capitolul II.—*Spre o mai bună înțelegere a filosofiei kantiane.*—Inrudirea problemei kantiane cu toate marile probleme filosofice.—Insuficiența încercărilor făcute de a completa pe Kant.—Cum trebuie înțeleasă importanța pe care o are pentru știință perspectiva kantiană.

Partea III.—Conștiința reală. Personalismul energetic.

Capitolul I.—*Problema eternă.*—Antropomorfismul naiv și buddhismul.—Metafizica raționalistă.—Identitatea între unitatea din conștiință omenească și unitatea din univers.—Forma sub care apare la Kant soluțiunea identității.—Direcțiunea în care trebuie căutată completarea filosofiei lui Kant.

Capitolul II.—*Monismul.*

Capitolul III.—*Personalismul energetic și supra-omul lui Fr. Nietzsche.*—Legea exercițiului. Atențiunea.—Deosebirea dintre conștiința animalelor și conștiința omenească.—Rolul conștiinței în organism.—Idealul.—Optimismul.—Vocațiunea.

NOUA REVISTA ROMANA

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL.

In țară pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 lei
" " " peste țară 6 "
In străinătate pe un an 12 "

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Director : C. RADULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din București

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
București, Calea Victoriei 62. (Pasajul No. 9)
Telefon 30/11

DIRECȚIA : Bulevardul Ferdinand 95
Telefon 8/66

No. 23

DUMINICĂ 21 OCTOMBRIE 1912

Vol. XII

NOUTAȚI

....

Schimbarea de guvern.

Ar fi prematur să facă cineva un pronostic asupra activității și duratei noului guvern de colaborare conservatoare. Deocamdată trebuie să ne mărginim la diagnosticul înfăptuirii sale.

Alcătuirea noului guvern Titu Maiorescu — Take Ionescu, întocmit jumătate din reprezentanții partidului conservator, și jumătate din reprezentanții partidului conservator-democrat, pune capăt urei confuziunii care amenință să vicieze cu desăvârșire viața noastră constituțională. Confuziunea rezultase din o greșită interpretare dată dorinței Suveranului de a avea numai două partide de guvernământ, în urma căreia dorințe, partidul conservator vechiu și partidul liberal apăreau ca investite cu un drept de monopol asupra guvernării, iar partidul conservator-democrat, ca un partid născut desmoștenit dela ori și ce pretențiune la guvern. În viața politică reală, partidul conservator-democrat (și în special șeful acestuia) se afirmă cu un rol determinant, dacă nu chiar preponderant; iar în teorie constituțională el eră ca inexistent. În politica internă, ca și în politica externă, erau în fapt trei partide capabile de a lua hotărâri și de a-și impune hotărârile lor; iar în formă erau numai două. Din această cauză o desorientare complectă a opiniei publice.

Este meritul netăgăduit al d-lui Titu Maiorescu, că a înțeles și a avut curajul să recunoască public această incongruență între faptă și formă. Dînsul s'a ridicat de-asupra intereselor momentane de partid și a dat vieții noastre constituționale o formă care corespunde fondului. Soluțiunea colaborării, soluțiunea sa personală, eră singura potrivită momentelor actuale.

Dacă după colaborare va urmă o concentrare, este cestiune de viitor. Concentrarea de mai târziu nu va ridica întru nimic rațiunea de a fi a colaborării de astăzi. Concentrarea de mai târziu va fi produsul evoluțiunii naturale a celor două partide conservatoare, și va avea menirea ei proprie, alta decât menirea pe care o are conlucrarea de azi. Nereușita concentrării în viitor nu atrage după sine nereușita scopului pe care și l'a pus înainte guvernul actual de conlucrare.

Elementele cari compun noul guvern sunt o garanție suficientă, că în împrejurările grele prin care trecem, interesele statului și națiunii române vor fi apărate cu toată competența și energia necesară.

Noul guvern cuprinde, după profesiuni și clase sociale, trei reprezentanți ai marelui proprietăți și un profesor, din partea conservatorilor; iar din partea conservatorilor-democrați patru eminenti avocați. — C. R.-M.

Congresul științific din Galați și liberii cugetători.

La congresul Asociațiunii pentru înaintarea științelor, ținut la Galați, s'a petrecut un incident, pe care d-l dr. Thiron, profesor la Universitatea din Iași, îl interpretează ca un semn de dușmănie al științei oficiale române încontra liberii cugetări.

D-l dr. Thiron, într-o scrisoare adresată președintelui Congresului istorisește incidentul în modul următor:

După cum știți, conferința mea a fost oficial anunțată contradictorie, astfel că nu fugiam de nici-o argumentație opusă părerilor mele, iar expunerea era să fie dialectică și obiectivă, având ca titlu despre: „Religia creștină ortodoxă în România, din punct de vedere științific, educativ, moral și social”.

Constat cu foarte mare regret că, deși d-voastră însuși mi-ați designat ziua de 6 c. ora 10 seara, localul sălei Apollo, după ce m'ați schimbat din secție în secție,—sub motiv că subiectul e „delicat și spinos” — în fine mi-ați acordat sala Apollo, cu aprobarea oficială și scrisă a d-lui ajutor de primar T. A. Budărău, inserisă conferința mea în ziarul oficial al partidului guvernamental „Galații” și anunțată apoi în foi volante oficiale, tot de către gazeta „Galații”, în urmă când m'am prezentat, spre a ține conferința, mi-ați zis că „publicul ascultase două conferințe, ale d-nelor Bacaloiu și Ianculescu mai înainte și că fiind obosit acest public, nu e cu putință să mai asculte o a treia conferință” apoi ați plecat când văzui că pleacă și d. secretar general dr. Istrati.

Prin acest incident publicul s'a despartit în două tabere și cu toate că majoritatea mă aclamase spre a ține conferința,—iar eu începând-o, minoritatea s'a dedat la gălăgie, împiedicând cuvântarea mea—după care se execută un ordin ocult dat nu știu de către cine! de a se stinge lumina lăsând publicul în întuneric complect; e de sigur că clericalismul antiraționalist și politicianismul român, nu voiau Lumină

Apoi d-l Dr Thiron protestează contra comitetului Asociațiunii, acuzându-l că:

N'a putut în astă ocazie, a se ține în neutralitatea ideilor și n'a apărut: Libertatea întrunirilor, a conștiinței și a toleranței credințelor, condiție esențială de progres al omenirii și deci a țării noastre.

Tot d-l dr. Thiron invită, printr'o scrisoare particulară adresată directorului revistei noastre, și pe Noua Revistă Română, să ia o atitudine absolut hotărâtă în această cestiune.

Foarte onorată de invitațiunea d-lui dr. Thiron, redacția N. R. R. răspunde următoarele:

Atitudinea *Nouei Reviste Române* a fost de la început, și va fi totdeauna de aci înainte, absolut favorabilă liberei cugetări. Redactorii de la N. R. R. nu recunosc o autoritate superioară careia să-și plece gândirea lor, în afară de autoritatea logice și a experienței. *Noua Revistă Română*, în conformitate cu programul pe care l'a publicat în primul său no., este deschisă, din principiu, tuturor seriitorilor de valoare; ea va rămâne un organ nepartizant, în care cu-noscătorii vor discuta din toate punctele de vedere, chestiunile de actualitate. Rolul la care ea tinde, este de a în-tări, printr'o activitate bine susținută, încrederea opiniei publice în judecata celor competenți; încredere atât de necesară într'un stat democratic și din nenorocire atât de des amenințată prin polemicile pătimașe ale presei zilnice.

Noua Revistă Română este totdeauna de partea liberei cugetări și va protesta totdeauna când libera cugetare va fi amenințată. — Socotim însă că incidentul istorisit de d. dr. Thiron nu poate fi interpretat ca o lovitură adusă liberei cugetări. Despartirea publicului în două tabere, și stingerea luminei din sala în care era să vorbească d-l dr. Thiron, suntem convinși că nu sunt în legătură cu obscurantismul clerical și antiraționalist, ci mai mult în legătură cu psihologia conferențiarului și a publicului din sală. Sunt destule motive cari pot să aducă incidente prin congrese. Înainte de toate, sunt oameni, cari au specialitatea de a provoca incidente, chiar dacă se pun în serviciul celor mai blajine idei.

Libera cugetare are toată stima și iubirea noastră. Ne rezervăm însă dreptul să alegem între liberii-cugetători. — N. R. R.

ACTUALE

UN EROU NAȚIONAL: MAIORUL D. GIURESCU

Dacă am avea azi un războiu, soldatul român ar pleca cu o dispoziție de spirit diferită de aceea a înaintașilor lui. Cultura, ideile, legăturile statornice de civilizație în ultimul timp, îl fac să privească lucrurile, prin urmare și războiul, în alt chip. Pentru înaintașii noștri, războiul era ceva obișnuit, adesea chiar așteptat, era o clipă de descărcare în care își înecau necazurile și suferințele lor. Ei porneau veseli, vioași, hotărâți și bine încordați spre luptă.

În vremurile de acum însă, războiul nu mai e un prilej de călătorie eroică; el apare ca o necesitate aspră și grea. Soldatul modern va merge negreșit prin praf și prin noroiu, va suferi negreșit de foame și de sete, va primi toate oboselele, va îndura toate greutățile, își va da negreșit sângele și vieța, dar o va face de datorie și din îndemnul rațiunii.

Această stare de spirit nu implică nici de cum o inferioritate morală; dacă entuziasmul face eroi, și rațiunea face. Motivele au aceiași valoare. Noua atitudine în fața războiului se sprijină mai mult pe sentimentul datoriei decât pe eroism. Ceeace atrăgea un războinic în trecut, era gustul de aventuri, curiozitatea primejdiei, prestigiul gloriei. Azi soldatul se luptă fără a purta în raniță, după cum se zicea, „bastonul de mareșal”, — destul că simte acolo cheia căminului său.

În războiul nostru dela 1877 găsim multe pilde de eroism, unele frumoase, altele mărețe, altele mișcătoare. Purtarea maiorului Giurescu însă, în atacul dela Rahova, iese fără îndoială din obișnuit; în ea întâlnim avântul eroismului antic, îmbinat cu conștiința luminată a soldatului modern.

Povestesc episodul după informațiile ce am putut culege dela câțiva martori oculari, dela d. general C. Spiroiu mai ales, care a servit ca locotenent în batalionul maiorului Giurescu.

În anul 1877 maiorul D. Giurescu era comandantul batalionului 2 din regimentul 4 dorobanți; el era în acelaș timp soț al unei femei tinere și tată a trei copii mici, pe cari dânsul în iubirea-i părintească îi numea „îngerășii mei”. Își poate dar lesne închipui oricine, cu câtă durere în suflet primește el știrea despre declararea războiului. Inima lui însă de Român și mai cu osebire de oștean român, tresaltă totuși de bucurie, fiind sigur mai dinnainte că armata română, sub destoinica ei comandă, va scutura repede jugul ce de atâtea secole apasă pe grumajii țării sale.

Oastea română se mobilizează și se concentrează la marginea Dunării, pe care o apără timp de mai multe luni împotriva invaziilor inamice și pe care o și trece apoi, fiind grabnic chemată în ajutor de împăratul tuturor Rușilor, ale cărui armate învinse erau amenințate a fi cu desăvârșire distruse.

În seara de 6 Noembrie se zvonește că a doua zi se va atacă cetatea Rahova, unde se adăpostează o numeroasă armată turcească. Toate trupele erau bucuroase, dar mai bucuroși erau dorobanții Muscelului, bucuroși pentru că se credeau meniți de soartă a atacă în întâia linie, ei singuri fiind din toată divizia armați cu arma *Peabody*, arma cea mai perfectă a timpului, care bătea până la 1200 metri. Celelalte trupe aveau arma cu ac și pușca muscălească *Krânka*, cari abia trimeteau gionțul la 500 metri.

Mare fu însă decepția maiorului când, la primirea ordinului, văzù că batalionul său nu numai că nu era în linia I, dar nici în a II-a, ci tocmai în rezerva generală la dispoziția comandantului de divizie. Ordinul fiind însă dat, nu se mai putea nimic face, trebuia să se resemneze.

A doua zi de dimineață comandantul diviziei trece în revistă trupele, înaintea plecării la atac. La apropierea șefului, maiorul Giurescu aruncându-și privirea pe linia frontului batalionului său, citește în ochii tuturor frământarea ce toată noaptea îi rosese și inima lui și, ne mai putând îndura imboldul conștiinței, jese înaintea comandantului diviziei și în numele său și al întregului batalion, cere intervertirea orânduirii făcute.

Un schimb de cuvinte din ce în ce mai aprinse se încinge între comandantul diviziei și maior, cuvinte cari lasă în admirare pe comandant și întreaga lui suită. Colonelul Obedeanu, care a fost martor la această mișcătoare scenă, afirmă că comandantul diviziei a încercat a face pe maiorul Giurescu să primească de bun dispozitivul adoptat, reamindu-i că este însurat și tată a trei copii mici. La aceasta, maiorul Giurescu răspunde cu fruntea sus, că „din moment ce a trecut Dunărea, el aparține mai întâi țării, care e în primejdie și pe care trebuie s'o apere, și că numai după aceasta aparține nevestei și copiilor!”

Colonelul Slăniceanu, comandantul diviziei, adânc emoționat de aceste cuvinte, ordonă facerea batalionului cerc împrejurul lui și rostește următoarea cuvântare, care se găsește trecută în istoricul regimentului 4 Argeș:

„Ostași!

„Sunt mândru de a vă cunoaște și în aceste momente supreme, sunt cu atât mai mândru și încurajat, cu cât am constatat devotamentul cu care v'ați oferit voluntar a combate în linia I-a. Nu mă îndoesc o secundă că fiecare din voi își va face datoria; vă mulțumesc și vă urez victorie și bun succes. Sper că voind Dumnezeu, să fim cu toții diseară în Rahova”.

Un singur „Ura”, dar un ura formidabil izbucnește din piepturile celor o mie musceleni, acoperind ultimele cuvinte ale colonelului Slăniceanu, după care întreg batalionul, în frunte cu bravul maior Giurescu, pornește spre capul coloanei pentru a lua loc în I-a linie de bătaie.

S'au încercat scriitorii, poeții, artiștii să descrie, să zugrăvească bravura soldatului român. Slabe în-

cercări. Nimeni și niciodată decât acei cari au avut fericirea să facă războiul și să vadă pe soldatul român mergând la atac, numai aceia și-au putut face o adevărată idee de bravura, de curajul, de abnegația și disprețul de moarte cu care soldatul român se repeze la atac. Intocmai ca șoimii munților lor, cari din înălțimi amețitoare văzându-și prada pe pământ se reped asupra ei cu iuțeala fulgerului, tot astfel și bravii Muscelului, în frunte cu maiorul lor Giurescu, se reped asupra cuiburilor dușmane, îndată ce le zăresc.

Primele șanțuri cad unele după altele în mâinele dorobanților musceleni, iar Turcii, înspăimântați de atâta furie de atac, se retrag în dezordine în spre formidabila redută care apără intrarea cetății Rahova. Maiorul Giurescu dând pilde de un ne mai pomenit curaj, își îmbărbătează continuu batalionul și-i urmărește de aproape, străbătând nori de fum, șanțuri, obstacole, în disprețul șuerilor de gioanțe răspânditoare de moarte, pe care el o bravează cu beția voluptoasă și sângeroasă a primejdiei supreme. După câteva salturi impetuoase, el ajunge cu batalionul până în marginea redutei, unde se produce o luptă aprigă, înverșunată, un amestec de pământ, oameni și arme, o învălmășeală crâncenă în care uralele se amestecă cu strigătele morții.

Aici, fatalitatea voește ca maiorul Giurescu să cadă mort, ciuruit de gloanțe, alături de locotenentul Bordeanu și 47 bravi fii ai Muscelului, osebii 167 răniți.

Dacă soarta nu a voit ca maiorul Giurescu să intre victorios în Rahova, apoi sufletul lui din cer, de acolo de sus unde se duc toate inimile nobile cari se jertfesc pentru țara lor, a putut privi mândru și cu satisfacție, puțin după aceea, cum drapelul batalionului lui iubit fâlfâie triumfător pe zidurile cetății.

Impăratul Alexandru al Rusiei dădu ordin ca să se serbeze această izbândă în toate bisericile; iar marele duce Nicolae scris domnitorului nostru Carol, care era comandantul suprem al oștilor românești și rușești: „Am fost totdeauna fericit a recunoaște vitejia și solidele calități militare ale oștirea românești. Izbânda dela Rahova aparține întregă armelor române“.

Pentru comemorarea înaltului eroism desfășurat de maiorul Giurescu în primul atac dela Rahova, s'a ridicat, din inițiativa d-lui general Scarlat Geanolu—în timpul când d-sa era comandant al regimentului din Muscel—un frumos monument, în fața cazarmilor din Câmpulung.

Iată un fragment din discursul pe care generalul Candiano Popescu, delegatul corpului al II-lea de armată, l-a rostit cu prilejul inaugurării acestui monument, în ziua de 21 Iunie 1898:

„Onorată. Adunare!

„Laudă țărilor cari știu să onoreze pe cei ce s'au jertfit pentru mărirea și înălțarea lor; numai țările acelea își chezăsuces viitorul.

„Onoare însă și inimilor generoase, cari văzând că trec zecimi de ani dela războiul neatârării și nu se sfințește prin nimic memoria bravilor, au pus voință bărbătească și patriotică spre a ridica modeste monumente eroilor României contemporane.

„Așa s'a întâmplat dăunăzi în județele Piatra și Prahova, așa se întâmplă acum și în Muscel. Colonelul Geanolu fiind închegătorul mândrei opere ce o serbăm aici, merită omagiile noastre.

„Toți ne fâlim cu războiul, toți în țară și peste hotare ne mândrim cu purtarea Românilor în Bulgaria. S'au cheltuit însă sutimi de milioane dela 1877 până acum pentru îmbunătățiri materiale: s'au ridicat clădiri impunătoare, s'au făcut drumuri de fier, pod peste Dunăre, port la Constanța, dar o țară întregă nu a putut săvârși ceea ce a săvârșit un om cu credință și cu bărbăție, nu a putut ridica un modest monument maiorului Giurescu, mort vitejește în lupta dela Rahova, în ziua de 7 Noemvrie 1877, pentru neatârarea și gloria patriei sale.

„Onorată adunare, modestul monument aflat în față-ne este mai trainic decât acești munți ce ne înconjoară. Munții aceștia pot fi surpați mâine de un cutremur, cât va fi însă o grăire și o inimă românească, cât nu vor pieri din aducerea noastră aminte frații Buzești, Radu Calomfirescu, Arbore, Aprodul Purice și alți străluciți oșteni din vremea străveche, nu vor pieri nici maiorii Giurescu și Ene, colonelul Măldărescu, locotenent Bordeanu, morți sau răniți în ziua luptei dela Rahova, cum nu va pieri nici memoria lui Șonțu, Romano, Bogdan, Valter Mărăcineanu, Niculescu și alți mulți nemuritori viteji ai războiului neatârării, căzuți pe alte câmpuri de bătaie...

„He, Domnilor, dacă voiți să știți din câte suferințe și crude încercări este alcătuită mărirea României moderne și fericirea acelora cari trăesc fără a fi muncit, bucurându-se de toate binefacerile născute din campania trecută, acești răniți ai războiului neatârării v'o pot spune“.

Apoi adresându-se către veteranii aflați împrejurul monumentului, generalul zice:

„Voi mucenici ai religiei ostășești, din sângele și suferințele voastre este plăsmuită gloria neamului nostru. Onoare și recunoștință vouă, precum onoare se cuvine și coborîtorilor din nobila tulpină a lui Giurescu, cu o singură condiție: ca din vulturi să nască vulturi și din stejari, stejari să răsae“.

La urmă generalul se întoarce către steagul sub care slujise Giurescu și care se află în fața monumentului:

„Pentru că tu steag al regimentului Argeș No. 4, stropit cu sângele lui Giurescu, ai fost martorul vitejiei românești pe câmpiile Bulgariei, noi, oșteni adunați aici și cari înfățișăm întreaga oaste română, jurăm din nou în fața ta că ne vom împlini totdeauna datoria către Rege și patrie, și că patria noastră iubită nu va fi în stare să ne ceară atâtea jertfe, câte suntem noi hotărâți a face pentru dânsa!“

Maiorul Giurescu erà dintre acei oameni cari, sub o aparență calmă, potolită, ascund un mare fond de energie,—de energie activă, întreprinzătoare. El nu putea sta multă vreme neocupat; repaosul îl obosea. Primejdia și greutățile erau mediul său natural, atmosfera în care el respiră parcă mai în plin. Vieța lui de toate zilele se scurgea între două pasiuni: vânatoarea și copiii, cei trei copii ai lui, „îngerășii lui“, în intimitatea cărora crescuse și se ridicase, ca un frate, câinele său favorit de vânătoare: *Tirax*.

Când maiorul a pornit cu batalionul din Câmpulung, câinele s'a luat pe furiș după dânsul, nevoind cu nici un preț să se întoarcă acasă. El și-a însoțit după aceea stăpânul în tot timpul campaniei.

În ajunul atacului dela Rahova, spun martorii oculari colonel Obedeanu și d. general Spiroiu, câinele *Tirax* erà foarte agitat. Coprins de un neastâmpăr inexplicabil, el nu-și putea găsi locul, urmărindu-și pas cu pas stăpânul. De câte ori se așeză jos maiorul, câinele se apropiă și-și lipea capul de dânsul, privindu-l fix, îndelung, înlăcrămat și ca coprins de o înfrigurare ascunsă.

A doua zi, câinele dispăruse din lagăr. El fu mai în urmă găsit mort lângă corpul stăpânului său.

Generalul Candiano Popescu, relevând acest fapt în discursul său dela Câmpulung, se exprimă astfel:

„Dacă din inimile vre-unora, veștejite de patimi mici, s'ar stârpî simțimântul iubirei și al datoriei către cei ce și-au slujit patria, pe aceia, câinele de vânătoare al lui Giurescu care îl însoțea în lupta dela Rahova, îi va învăța cum se iubește și slujește cu credință. Acest câine găsind pe stăpânul său ucis, s'a așezat la capul lui ca un prieten, și, acolo veghind, a fost ucis de un glonț turcesc...“

Frumoasa poezie a lui Bolintineanu *Câinele și Soldatul*, care a fost scrisă înaintea războiului din 1877, își găsește acum înfăptuirea în nobila vieță a maiorului Giurescu. Plăsmuirea mișcătoare a imaginațiunii poetice, devine astfel pentru noi o realitate, o realitate mare, desăvârșită. Omul și câinele, acest admirabil animal care-și reneagă parcă și specia pentru a se devota stăpânului, își dau ultima suflare împreună. Maiorul Giurescu și *Tirax* vor rămâne ca două vii și adânci simboluri: unul ca simbol al eroismului și abnegației, celălalt ca simbol al fidelității.

Sub această formă cel puțin, tainele nedrepte ale morții nu-i vor mai putea lovi.

Sunt 35 de ani de când tunurile noastre au tăcut. Măine, poimăne, la noapte ori în clipa când eu aștern aceste rânduri, Regele nostru poate că și iscălește ordinul încărcării lor din nou. Marea umbră a lui Giurescu, care în delirul iubirii de patrie își dă ultima suflare ca să răscumpere neatârnată țării lui, cucerind un mormânt în pământ strein, ne va îmbărbăta din îndepărtatul timpurilor. Unele morți sunt chezașia vieții însăși. Giurescu și-a lăsat trupul în câmpiile bulgare, dar gloria a rămas a Românilor!

N. Em. Teohari

INMORMĂNTAREA LUI CARAGIALE

În cavoul, în liniștea cimitirului din Schöneberg, sub coroanele aduse și trimise de admiratorii lui, cadavrul lui Caragiale a așteptat redeschiderea „sezonului“ pentru ca să fie adus în țară.

Omul acesta, care a glumit toată vieța lui, nu putea să nu-și aibă o „farsă“ și la înmormântarea sa. Căci ce este decât o farsă această amânare a aducerii rămășițelor sale în țară? În ce altă parte din lume s'ar fi petrecut un astfel de lucru?

Moare cel mai mare prozator al țării, unul din rarii oameni al căror nume va rămâne în istoria țării, și cu toate acestea pentrucă toată lumea noastră oficială erà în concediu în luna Iunie, nu s'a putut aduce osemintele celui mai desăvârșit scriitor și aducerea lor a fost amânată până când diriguitorii vieții românești își vor fi mântuit de băut apele purgative sau diuretice din vr'una din băile străinătății.

Ce frumoasă caracteristică pentru țara în care a trăit I. L. Caragiale! Ea arată cât preț are arta și cultura în țara românească.

Mai întâi se pune preț pe liniștea și sănătatea unui trecător întâmplător în viața noastră publică, și apoi se valorifică o individualitate care și-a însemnat demult numele în istoria țării sale.— Se amână aducerea în țară a trupului celui ce a fost mândria unei țări, onoarea oricărei culturi, pentru ca să poată lua parte la înmormântare și câțiva oficiali îndrăgiți de decorul personalității lor.

Aiurea miniștri își părăsesc concediul, își lasă afacerile și vin în grabă să iee parte la doliul care a lovit țara lor. În România, d. ministru telegrafiază soției:

„Amânați transportarea rămășițelor defunctului vostru soț, fiind nevoit să plec în concediu“.

Dar oare erà nevoie de miniștrii țării la înmormântarea lui Caragiale? Trăit-a acest anarhist, acest veșnic răsvrătit și nemulțumit, în așa strânsă legătură cu oficialitatea țării sale încât să nu i se poată face înmormântarea fără prezența ministrului de instrucție publică, a reprezentanților Academiei și ai Universităților?

Vrăjmaș al formelor goale, inamic al ridiculului învestmântat în haine de paradă, nici profesor la universitate, nici membru al Academiei, nici deputat în Camera țării, Caragiale putea fi înmormântat și fără concursul formelor ridiculului.

Se pare însă că toți cei cari au cerut amânarea înmormântării lui Caragiale, au vrut odată să-și răz-bune și ei împotriva celui care în toată vieța sa n'a făcut altceva, în scris ca și în grai, decât să-și bată joc de aceștia.

Sub condeiul lui n'a rămas nezugrăvit nici ministrul-gogoasă, pustiu și gol, gol și umflat; nici deputatul găgăuță; nici academicianul-pedant; nici pedagogul „absolut“, nici militarul-târâie-sabie, nici po-

liștistul bătaș și slugarnic, nici prefectul farsor și stricat: toți, dela Dandanache și până la Pristanda; au fost pecetluiți pe vecie.

Așadar n'aveau aceștia dreptate să ceară acum amânarea înmormântării lui, spre a lua parte și ei, clienții lui, clienți ai aparatului său genial de înregistrare pentru posteritate?

Mulți poate vor fi dorit—și eu așa fi fost printre aceia—o înmormântare demnă de un scriitor de valoare lui Caragiale. Acea înmormântare eu așa fi vrut o asemenea celei a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu. Doi trei prieteni, familia, câțiva necunoscuți. Nici un discurs, nici o coroană, nici un gardist. Așa se înmormântează cu adevărat marii scriitori și cugetători în Țara Românească, și așa trebuie să fie înmormântat și Caragiale.

Soarta a vrut altfel. Nu odată eroii lui i-au jucat farsa. Mi-aduc aminte că după publicarea lui „1907“ Caragiale îmi spune:

— *Ce-o zice Rică Venturiano cetind cum apăr „votul universal!“*

Ceilalți eroi au ținut, se vede, să-și răzbune înmormântându-l ca pe unul de „ai lor“.

Și într'adevăr, așa îl vor înmormânta!

Pentru noi, pentru cei cari l-am iubit pentru simplitatea, superioritatea și înălțimea lui mai presus de micimile vieții,—o singură înmormântare a avut loc: aceea, de-acolo, departe, lângă Berlin, când soția, copiii și câțiva prieteni l-au coborât în cavoul, în care apoi marele mort avea să aștepte sfârșitul vilegiaturii și rezolvirea crizei guvernamentale!...

Minsch

Dr. I. Duscian

Înștiințăm pe toți cei doritori de a avea în bibliotecă „Noua Revistă Română“, că am pus din nou în vânzare colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII, IX, X și XI din revistă, legate în scoarțe tari și demne de a figura în orice bibliotecă, pe prețul excepțional de lei 1,50 fiecare volum (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau 2 volume; lei 1.10 pentru 3 sau 4; și lei 1.85 pentru 5, 6 sau toate 7 volumele).

Un volum cuprinde până la 450 pagini variate și mereu de actualitate.

Tabla Generală de Materii a Revistei, care formează un neprețuit mijloc de cercetare pentru intelectualii de orice categorie, se află anexată la fiecare volum. — Pentru cei ce vor să cunoască dinainte cuprinsul acestor volume, Tabla de Materii se trimite gratuit, la cerere.

Comenzile, făcute pe cotorul mandatului cu care se vor trimete sumele de mai sus, vor fi înaintate administrației revistei.

CULTURALE

SERBĂTORIREA BI-CENTENARULUI NAȘTERII LUI ROUSSEAU IN «GENEVA»¹⁾

Ce a legat sufletul poporului genevez din zilele noastre de amintirea unui om, a cărui glorie, nu fusese nici de natură militară nici de natura politică, propriu zisă? Căci Rousseau, în definitiv, n'a fost decât un scriitor, și ori câtă vâlvă au putut provoca scrierile sale, în patria lui ca și în afară de ea, el n'a rămas decât un teoretician. Mulțimea, în deobște, se pasionează mai mult pentru figurile cari au avut un contact direct cu dânsa, au stat în mijlocul ei. Ar fi părut și lui Rousseau o contradicție, ca el, *singuraticul* Jean-Jacques, să devie vreodată *popular*.

Atribui origina acestei popularități tradiționale, în cel dintâiu loc, clasei sociale și breslei căreia Rousseau a aparținut prin naștere. Isaac, tatăl său, a fost cum se știe ceasornicar. Nu pot intra în amănunte pentru a arăta însemnătatea și originalitatea, din punctul de vedere social și cultural, a acestei bresle din Geneva. E destul să amintesc, că pe la începutul veacului al 18-lea ea se găsea în floarea puterii și considerațiunii. Mai întâiu, ceasornicarul trebuie să fie *cetățean* sau *burghez* genevez. Se numea cetățean, cel născut dintr'un burghez, și burghez cel care primise burghezia (*bourgeoisie*) dată de consiliul celor 25 Ceasornicării sau „Fabrica“, așa cum se numea pe vremuri, constitua o adevărată aristocrație industrială, restrânsă prin numărul limitat, și aleasă, prin calitatea membrilor. *Născuții* (*les natifs*), și *locuitorii* cetății, cum și alte straturi sociale inferioare, nu erau primiți în ucenicie decât în număr foarte mic și cu autorizație. Meșterul ceasornicar nu putea avea în atelierul lui decât cel mult doi tovarăși și un ucenic. Era oprit să destăinuească ceva din meșteșugul lui, soției sau fetelor sale. Intre altele prescripții și regule, cărora trebuia să se supue ca profesionist, nu-i era îngăduit, decât sub anumite condiții stricte, să locuească în afară de Geneva sau în împrejurimi. Ii era interzis să fabrice ceasornice străine, sau să exporteze piese care să fie sfârșite aiurea. În fine era supus inspecțiunilor.

Iată de ce se consideră drept onoare și demnitate, dacă nu chiar funcție publică, ca cineva să aparție unei asemenea corporații. Cu ce mândrie Jean-Jacques însuși, apără profesia și breasla tatălui său, ne arată scrisoarea sa dela 27 Noembrie 1758, adresată D-rului Tronchin din Geneva, și în care, el dovedește că ceasornicarul genevez nu este un meseriaș de rând, care s'a apucat de această îndeletnicire prin împrejurări și numai din nevoia de câștig, cum se obișnuiește în alte bresle. Și cercetările istorice i-au dat dreptate. Căci azi se cunosc moravurile și demnitatea acestei bresle, care i-au asigurat o trecere spe-

1) „Noua Revistă Română“, nr 21, vol. XII.

cială și în fața patriciatului burgez, supranumita aristocrație, și în fața nativilor și locuitorilor, cari nu se bucurau decât de drepturi nepolitice și strict specificate. Prin această situațiune socială, breasla ceasornicarilor se bucură de o cultură deosebită. Membrii ei erau pasionați nu numai de cetirea cărților distractive, ci mai cu seamă de aceea a cărților serioase: de istorie și teorie politică, de filozofie și vulgarizare științifică. Eru-diția clasică nu lipsia la unii din ei. Discuțiile lor intelectuale începeau din ateliere și se continuau pe strade, iar seara, în cercuri publice și în întrunirile de familie. În aceeași familie se puteau găsi pastori și profesori, cum e cazul lui Samuel Bernard, un unchiu de pe mamă al lui Jean-Jacques, și ceasornicari, cum era Isaac. Schimbul de idei și de înrâurire culturală trecea cu ușurința dela meseriaș la intelectual și în sens contrariu. Biblioteca lui Samuel Bernard a trecut în parte nepoatei sale Suzana, și prin ea, lui Isaac și lui Jean-Jacques.

Acelaș îndoit aspect, intelectual și popular laolaltă, s'a manifestat și în serbările ce au avut loc cu începere dela 26 până la 29 Iunie, și la cari au participat în titlu ile culturale ale orașului și sinceritatea spontană a tuturilor păturilor sociale. Desigur, nu e vorba să se știe câți au citit și câți au înțeles ce trebuie să fie înțeles din Rousseau. De altfel, cu săptămâni înainte, prin conferințe gratuite și populare, s'a vorbit despre el pe cât s'a putut de mult și de bine, în toate cartierele orașului și în împrejurimi. Instinctiv, massa poporului ce l-a sărbătorit, a simțit o comunitate de sentimente, de idei și de tradiții cu el. Prin aceasta, sărbătorirea bi-centenarului la Geneva, a pecetluit concepția care consideră pe Rousseau în toată manifestația intelectualității sale, cu toate alte înrâuriri străine, ca un tip reprezentativ a mentalității elvețiene, în special geneveze. Și la Paris, Rousseau a fost de asemenea sărbătorit, ca și în alte locuri din Franța, pe unde singuraticul rătăcitor călcase odinioară. Dar dacă intelectualii și-au dat întâlnire în ședința solemnă dela Sorbona, unde Jean Richepin, Alfred Croizet, Ernest Charles și alții și-au spus cuvântul lor, și dacă la Pantheon, în apropierea mormântului unde zac oasele

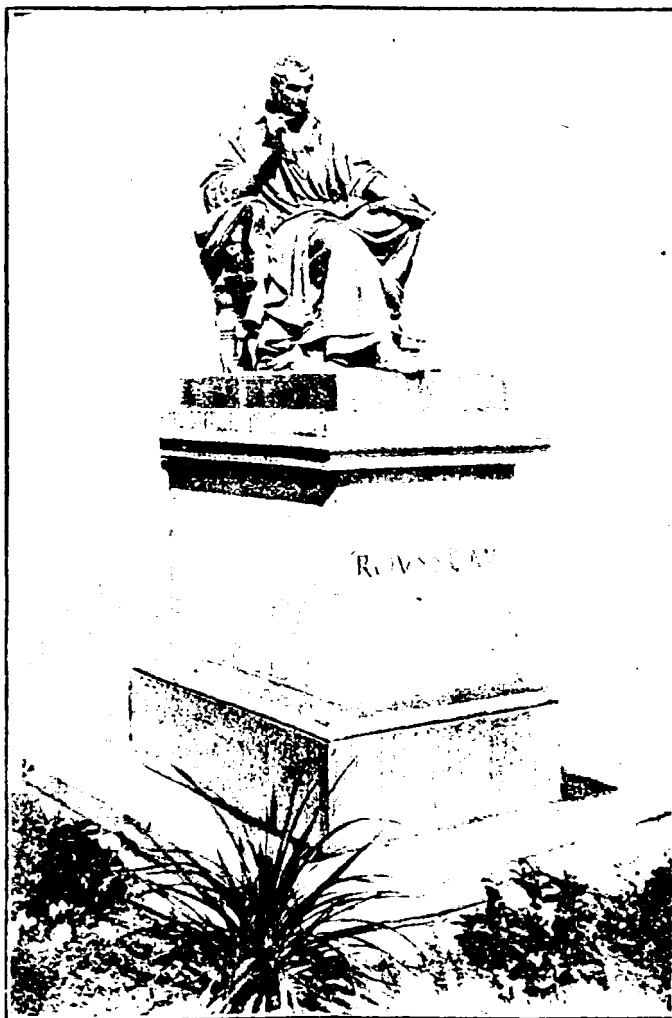
lui Jean-Jacques, oficialitatea Franței și-a dat mâna cu intelectualii spre a prea mări pe acela ce-l cred ei în Franța părintele *Marii Revoluțiuni*; massa poporului a rămas rece de orice manifestațiune. Mult-puținul public, ce de curiozitate ar fi voit să participe, a fost ținut la o parte de oficialitate și poliție. Adevărul e, că nu cu mult înainte, Maurice Barrès își publicase diatribele contra celui ce urmă să fie sărbătorit, iar un senator fran-

cez, în plină ședință, împotrivindu-se votărei unei sume pentru sărbătorirea din Franța, declarase că Rousseau trebuie urmărit, ca unul ce otrăvește spiritele și corupe Franța și omenirea. E drept că, câțiva „camelots du Roi“ căutaseră să facă scandal în ziua solemnității dela Sorbona, întreprupând pe oratori, și dăduseră de gâudit autorităților. Dar dacă massa poporului, n'a participat cu aceeași căldură și înțelegere ca cea din Geneva, cauza este că i-a lipsit și legăturile sufletești ale acesteia din urmă.

Prologul sărbătorii din Geneva s'a dat la 26 Iunie, prin ședința publică și solemnă a *Institutului național genevez*. Istorical H. Fazy, nu atât în calitate de președinte al consiliului de Stat, căci ca atare a participat la serbările din Paris, cât în calitate de

președinte al Institutului, a vorbit despre doctrina politică a lui Rousseau. El a arătat cum *Contractul Social* își are rădăcini adânci în situația și luptele sociale politice de pe vremuri din Geneva. *Consiliul cel Mic* a condamnat cărțile lui Rousseau, căci acesta voia să dea poporului locul ocupat de o ierarhie. Profesorul A. François, a prezentat trei scrisori necunoscute ale lui Rousseau, adresate dife ite'or personalități din Geneva. A treia este cea mai însemnată, prin aceea că prin ea Rousseau abdică din calitatea de cetățean în mâinele sindicului Favre și își ea rămăs bun dela patria sa, care, declară el, nu-i va rămâne niciodată indiferentă.

Cu botanistul G. Briquet, constatăm însemnătatea lui Rousseau ca botanist. El a preparat drumul erborizărilor, făcând el însuși, aproape cel dintâiu, astfel de erborizări. *Dicționarul și Scrisorile asupra botaniceii*, au înrâurit pe cei mai de seamă botaniști din trecut, printre cari și pe Benjamin de Lessert, fratele Madelenei de Lessert, căreia i-a dedicat scrisorile. În

Monumentul lui JEAN JACQUES ROUSSEAU în Geneva

fine, muzicantul Edmond Monod, a vorbit de Rousseau ca muzicant. Ca și în botanică, Rousseau prezintă în cunoștințele lui muzicale lacune și inegalități. El n'a înțeles niciodată polyphonia; în schimb, are sensul melodiei, măsurii și accentuării. Simfonia, așa cum s'a dezvoltat mai târziu, în complexitatea ei crescândă, până la abstracțiunile moderne ale unui Richard Strauss și alții, rămâne pentru el irealizabilă. Muzica, după Rousseau, trebuie să exprime numai ceva precis. Aceasta nu l-a împiedicat totuși, ca să fi fost într-o câțiva un premergător al concepției wagneriene, având viziunea unei colaborări intime a poeziei și artelor plastice pentru drama muzicală.

•

În dimineața zilei de 27 Iunie, a avut loc în Aula Universității, ședința solemnă și publică a *Societății J. J. Rousseau*. Președintele ei, profesorul Bernard Bouvier, salută autoritățile publice și oaspeții cari au bine voit să participe la această solemnitate. Printre aceștia din urmă cităm: pe profesorul Boirac, rectorul Academiei din Dijon, scriitorii Dreyfus-Brissac și Pierre Maurice Masson din Paris. După alocuțiunea șefului Departamentului de instrucție publică, se dă cuvântul profesorului dela Collège de France, Georges Renard. Acesta, într-o cuvântare spirituală și plină de imagini, evocă câteva puncte cunoscute ale vieții și operei lui Rousseau, și salută în el, nu atât pe cetățeanul Genevei, cât și pe cetățeanul lumii. Profesorul dela Universitatea din Strasburg, Schultz-Gora, face un studiu erudit cu privire la înrâurirea lui Rousseau asupra marilor scriitori și gânditori ai Germaniei: Lessing, Kant, Schiller, Goethe, și alții. Interesante au fost paralelele între primele poezii ale lui Goethe și cele din urmă, după cetirea lui Rousseau, precum și încheerile din comparația între Werther și Nouvelle Heloise; înfine, el arată înrâurirea ideilor din *Contractul social* asupra piesei *Hoții* de Schiller. Semnalez cu această ocazie, că ar fi și o altă comparație nu mai puțin interesantă de făcut, între un pasagiu din *Critica rațiunii practice* de Kant, când acesta vorbește despre *Imperativul datoriei*, și între faimosul pasagiu din *Emile*, asupra Conștiinței. Kant merge până acolo, că își schimbă brusc stilul obicinuit, masiv și rece, și devine subt avântul pasagiului din Rousseau, entuziast, întrariat, aproape poetic.

Dacă până acum alții au vorbit despre Rousseau, mai eră un singur mijloc ca să fie lăsat să vorbească el însuși: acela de a i se prezentă lucrările sale dramatico-muzicale. De altfel, chiar la serata Institutului național genevez, am putut ascultă, grație unei delicate cântărețe, câteva romanțe din „*Misères et consolations de ma vie*“, ca „*Lucile*“ și „*Le beau rosier*“. Dar ideea cea mai nemerită a fost aceea, de a da reprezentării pieselor lui Rousseau, decorul cel mai simplu și mai grandios, cel mai potrivit pentru el: *natura*. Trei zile, cu începere dela 26 Iunie, s'au reprezentat *Pygmalion* și *Le Devin du village*, pe colina parcului din jurul muzeului *Ariana*, în apropiere de Geneva, subt razele unui frumos amurg de soare,

care, înainte de a adormi cu totul pe înălțimele lui Mont Blanc, se oglindeă în albăstrimea Lemanelui, și el parcă mai vesel, că se sărbătorea cu atâta alai un cântăreț al naturii. Scena, aveă drept plan și culise, boschetele și castanii parcului. *Pygmalion*, e propriu zis o scenă lirică, unde muzica nu joacă decât rolul de acompaniament succesiv. Fraza vorbită, e întrucâtva, prevestită și pregătită de fraza muzicală. E un gen care nu și-a mai găsit imitatori. Rousseau s'a inspirat dela melopea greacă, și a vrut să dea modernilor o idee de declamația elină teatrală. În Martie 1770, a făcut cunoștința compozitorului Horace Coignet, pe care l-a rugat a-i scrie muzica pentru acest poem ce-l avea mai de mult gata. Totuși, 26 de ritornelle sunt compuse de Rousseau. *Pygmalion* ne este reprezentat în paroxismul sbuciumului său sufletesc, după ce și-a isprăvit geniala opera sculpturală, Galatea. Aceasta, e atât de frumoasă, că el se înamorează de dânsa. Și sub rugămintele ferbinți ale maestrului creator, devenit totdeodată și pasionatul îndrăgostit, Galatea se însufletește, și se întrupează aeva în femeie. Rousseau nu schimbă nimic din motivul antic; dar versurile lui sunt pline de același avânt și lirism ce-l găsim adesea în proza lui.

Le Devin du village, ne reprezintă o idilă foarte simplă și sentimentală, pe aceea a lui *Colin și Collette*, a căror dragoste, ca să fie sigură și liniștită, are nevoie de sfatul vrăjitorului din sat: amândoi să se prefacă mai indiferenți unul față de altul, ba chiar să-și atâțe gelozia, pentru a-și asigura inimile. Aci muzica joacă un mai mare rol. E simplă, e naivă și ea. Temele nu sunt decât enunțate și rămân nedesvoltate. Singura preocupățiune a compozitorului, este, să producă efecte de melodii pline de grație și delicatețe. Dar cu timpul, lipsa de dezvoltare a temelor și preocuparea continuă de același efect, atinge câteodată monotonia. Se știe că Rousseau însuși nu și-a ascuns către Bernardin de St. Pierre, preferința ce o aveă pentru „*Le Devin du village*“, din toate creațiile sale chiar și literare. La ce ținea mai mult, eră gloria muzicală, și tocmai criticele aspre ce au fost aduse muzicii lui, îl amăreau mai cumplit. În adevăr, el aducea ceva nou și interesant prin acest fel de *pasteluri* muzicale, cari se opuneau stilului măreț și pompos de pe vremuri, ce degenera ușor în stil umflat și retorică muzicală. El nu știă că un contemporan al său, în altă parte, dotat cu un adevărat geniu muzical și posedând toate cunoștințele tehnice, Mozart, realiză ceva din visul său, întrucât privește naturaleta, simplitatea și grația cea mai perfectă în muzică.

•

Imi mai rămâne de-acum să mai vorbesc pe scurt de serbarea și manifestația populară, în ziua de 29, ziua nașterii lui Rousseau. Las la o parte tot ce a constituit partea oficială, ca recepțiunea și discursurile din Insula Rousseau, în fața statuei lui Pradier, și mă opresc la prânzurile populare din toate piețele, și unele străzi principale ale orașului. Aci, se vedeau grupați în jurul meselor, locuitorii di-

feritelor cartiere cu familiile lor, luându-și prânzul adus în coșulețe, sau de prin restaurantele din apropiere. Intr' o parte, erau notabilitățile și oaspeții; în alta, se vedeau institutori și profesori, alături de bancheri, de negustori și lucrători, după întâmplare. Pretutindeni, voe bună, veselie și cordialitate. Pe deasupra tutulor fâlfâiau steagurile înconjurate de verdeață de pe la case și de pe arcurile

Mormântul lui JEAN JACQUES-ROUSSEAU, din Ermenonville

de triumf. Pe strade colindau fetițe vânzând floarea în deosebi scumpă lui Rousseau, cununița, faimoasa *pervenche*. După amiază s'a format un cortegiu grandios, la care, pe lângă diferitele societăți, au participat în majoritate copiii tutulor școalelor din oraș. Eră cea mai emoționată manifestațiune ce se aducea aceluia, ce de fapt a iubit atât de mult copiii, în ciuda tutulor contradicțiilor aparente și hulei adversarilor. Din diferite puncte ale cortegiului se înălțau coșuri înflorite, din mijlocul cărora apărea câte un cap naiv de copil, reprezentând Agricultura, Horticultura și Botanica. Toți se îndreptau spre un câmp larg de lângă oraș, unde de pe un *podium* de aproape 500 de metrii pătrați, domină un bust colosal al lui Rousseau, în fața căruia tot cortegiul trebuia să defileze. Zic trebuia, căci de fapt o ploaie torențială a împiedicat ordinea și sfârșitul defilării, precum și tot ce avea să urmeze: ca rondurile callisthenice și danțurile populare, precum și executarea instrumentală și corală a unei ode în onoarea lui Rousseau.

Și lumea s'a împrăștiat, și copiii, uzi learcă, au fugit care încotro, pătrunși de asta dată trup și suflet de amintirea zilei...; iar seara, iluminăția cheurilor și întregului oraș, cu nelipsitele focuri de artificii, nu s'a mai făcut. Și aci, natura cea iubită de Rousseau a intervenit, poate ca o sfidare, pentru a oprî desăvârșirea exterioară a omagiului ce i se aducea, și poate ca un complice misterios al gândului intim și sensului adevărat din întreaga lui operă, ce pare că ar fi voit să strige lumii: *lăsați lucrurile exterioare! În interiorul sufletelor voastre trăiți-mi gândurile, căci ele vă vor da putere să vă salvați viața sufletească, de câte ori va fi amenințată de primejdiiile vieții externe, sociale!*

Vladimir Ghidionescu

INVĂȚĂMÂNTUL FILOZOFIC

IN

ȘCOALA SECUNDARĂ

Desvoltarea culturală în țara noastră aduce pe înțetul o preocupare vădită de problemele esențiale ale filosofiei. Această preocupare urmează uneori drumul firesc, deschis de o pregătire științifică ajunsă în cele din urmă curioasă de propriul său mers. De cele mai multe ori însă preocuparea, de care vorbim, e un produs *spontan* al personalității omenești și ca tot ce este spontan ea trebuie *canalizată*, pentru a da roadele cuvenite.

Unul din factorii care determină această îndrumare este și *școala*, cu atât mai mult cu cât rareori întâlnești o *personalitate*, care să-și găsească prin sine calea vocațiunii sale. De aceea învățământul școlar trebuie să țină seamă de anumite condițiuni, pentru a nutri fiecare preocupare până la un *maximum* de desvoltare. Mai ales primii pași ai îndrumării nu trebuie nesocotiți, când un domeniu de cercetare este lăsat pe seama vârstei în care personalitatea se încheagă și totul lasă urme mai adânci. Aceasta se petrece cu învățământul filozofic în școala secundară.

Învățământul filozofic, mai mult decât celelalte, are rolul să desăvârșească personalitatea elevului, prin aceea chiar că el se suprapune cunoștințelor *pozitive* câștigate în domeniul științelor speciale. Pentru întâia dată elevul este introdus în mijlocul unor fapte de o altă natură și care se subsumează într'un cadru nou—acela al *conștiinții*. Reflexiunea aceea proprie, care e caracteristica conștiinței, se deșteaptă, căutând să adâncească *înțelesul* a tot ceea ce trece prin lumina ei. Așa dar prima țintă a învățământului filozofic ar fi punerea în lumină a ceea ce el aduce *nou* în *organizarea* cunoștințelor predate în școală.

Pentru a corespunde acestei ordine firești, este o nevoie fundamentală ca *programul* acestui învățământ să țină seamă de *evoluția* necesară și de *întregirea* normală a cunoștințelor în raport cu desvoltarea sufletească a elevului.

Dacă privim la starea *actuală* a alcătuirii acestui program, găsim *logica* și *psichologia*, ambele reduse la un *minimum* de ore. Ordinea de predare începe cu logica și sfârșește cu psihologia. Dar tocmai fenomenele, de care vorbirăm, cu caracteristica lor proprie intră în domeniul psihologiei, care de altminteri se află la temelia însăși a *filozofiei*. Apoi psihologia dă chiar dela început *înțelesul* acelei *diferențieri specifice* dintre lumea din afară și cea dinăuntru. Această considerație principală atrage și una de ordine pedagogică, căci trebuie să ținem seamă de *momentele* însăși de desvoltare ale sufletului. Pe când psihologia poate pleca dela *concretul* sufletesc, logica pleacă dela *abstractul* elaborat. Psihologia poate fi o știință a concretului și o știință de *observare*, iar logica este necesar o știință *națională*. Logica se clădește pe structura *raționamentului*, care apare destul de târziu în viața sufletească, sub forma lui caracterizată. Prin aceea că raționamentul urmează anumite

legi ale structurii sufletești, logica și-ar găsi firește aici punctul său de plecare. Logica rămâne apoi—cel puțin într-o parte a sa—un studiu *formal*; iar *metodologia*—altă parte a sa—ar trebui tocmai să încheie ciclul cunoștințelor dobândite în școală, prezentându-se ca o încercare de *reflexiune* a spiritului elevului asupra *normelor*, după care și-a câștigat diversele cunoștințe.

După cum programul învățământului filozofic, în starea actuală, nu satisface principiul diferențierii cunoștințelor, tot astfel el nu satisface pe deplin celălalt principiu corespondent—acela al *integrării* cunoștințelor. Aceste două principii reies firesc din observarea lucrurilor, căci totul s'ar petrece în complexul evoluției, urmând acest îndoit *proces* al diferențierii și al integrării. Fără a căuta să dăm în acest înțeles o legitimare filozofică felului nostru de cercetare, găsim totuși în această corespondență cât de depărtată un sprijin neașteptat...

Din punctul de vedere al integrării cunoștințelor, învățământul filozofic trebuie să se adreseze pe cât se poate la întreg sufletul elevului, satisfăcând anumite *tendințe* dominante în dezvoltarea lui.

Una din aceste tendințe este în primul rând aceia a *sociabilității* ca element fundamental al vieții morale. Psihologia studiază această tendință, urmărind-o în dezvoltarea sa până la forma sentimentului moral. Însă psihologia studiază această tendință și dezvoltările ei succesive numai ca *fapte*, fără a-și alege un criteriu de *apreciere*. Dar aceste fapte mai au, pe lângă însușirea lor primitivă de fapte, și pe aceia de a fi *valori*, întru cât ele aduc *progresul* omenesc, făurind superioritatea vieții morale. Din punctul de vedere al valorii se stabilește o *ierarchie* între fapte și se face între ele o *selecțiune*, care face posibil *progresul real* al omenirii.

Cu studiul sentimentelor sociale și morale ca valori sufletești se ocupă *morală*. Studiul moralei ar fi deci necesar în școală pentru a *obicinui* pe elev cu ideea că omenirea a înaintat în măsura acelu *simț* de apreciere, care constituie sentimentul moral. Obicinuința aceasta, ajutată de *aplicări* nimerite, poate intra apoi în *practica* vieții. Putem vedea ușor de aici cum studiul moralei în școală își găsește punctul său de plecare firesc în psihologie.

O altă necesitate însă, care chiamă studiul moralei în școală este și aceia rezultată din studiul *activității* omenesci sub latura sa *materială*. Acest studiu revine *economiei politice*. Tocmai însă, fiindcă se studiază latura materială a activității omenesci, ar trebui, printr'un fel de *compensare* ideală, să se studieze și latura *morală* a acestei activități. Astfel elevul ar prinde să vadă că, alături sau chiar mai presus de activitatea interesată, mai există altceva. Aceasta ar putea să micșoreze oricât de puțin un materialism *inversunat*, care bântuie vieța noastră. Criteriile de apreciere însă ale faptelor morale s'au schimbat după epoce și au fost exprimate mai lămurit în unele *sisteme* filozofice. Cum un sistem filozofic este foarte adesea un punct de vedere asupra naturii și a vieții,

din el rezultă și o evoluare a vieții în *manifestările* sale cele mai înalte;—ceea ce formează morală. Așa dar studiul moralei reclamă o expunere chiar sumară a principalelor sisteme filozofice.

Pe de altă parte chiar psihologia, care se constituie ca o știință aparte, are nevoie pentru înțelegerea unora din *teoriile* sale de lămuririle necesare asupra sistemelor, care le înglobează. Psihologia, deși de formațiune recentă, păstrează legături mai ales cu sistemele desfășurate în timpul formării ei. Deci studiul psihologiei nu poate merge firesc fără dezvoltarea istorică a sistemelor filozofice. În acest chip s'ar satisface și tendința, pe care o are spiritul omenesc de a-și explica totul pe cale de *evoluțiune*.

De aici urmează îndoita necesitate a studiului sistemelor filozofice, care s'ar cuprinde în *istoria filozofiei*.

Prin morală și istoria filozofiei integrarea învățământului filozofic în școala secundară pare a fi cât se poate de completă. Astfel cadrul învățământului filozofic ar fi dat dela început și nu ar fi nevoie ca mai târziu să se refacă mereu, ceea ce dăunează armoniei interioare, indispensabilă unei culturi traionice.

Când cadrul a fost pus dela început, nu mai rămâne decât să dai cunoștințelor predate o vigoare și o precizie din ce în ce mai mare.

Aducând aceste câteva considerațiuni asupra organizării exterioare a învățământului filozofic în școala secundară, am avut în vedere foloasele care ar putea rezultă pentru *cultura* noastră școlară. Nu am vrut câtuși de puțin să mă prezint ca reformator, dându-mi seamă că o *reformă* în școală atârnă în primul rând de *metodă*, iar metoda atârnă de *omul* care o practică. Se va zice poate totuși că am susținut această pledoarie *pro domo*, de oarece învățământul filozofic se găsește redus la acel minimum de ore, despre care vorbeam.

Nu se poate tăgădui într'adevăr că, admitând integrarea acestui învățământ, așa cum am propus-o, ar rezultă de aici o îmbunătățire practică. Dar ceea ce ar rezultă mai ales ar fi înlăturarea acelei priveriști ciudate, când vezi autoritățile școlare chiar luând o atitudine de *toleranță* față de candidații la profesorat în filozofie.

Astfel am câștigă mai mult în *dumitate* și în *respectul* reciproc ce ni-l datorăm.

Const. Sudețeanu

BIBLIOGRAFII:

M. A. Dumitrescu, *Elemente de economie politică, drept constituțional și administrație* pentru clasa VIII de liceu, ediția II. București. L. Alcalay 1912.

Giorgio del Vecchio, *Il progresso giuridico*. Roma 1911.

Giorgio del Vecchio, *Sulla positività come carattere del diritto*. (Opuscoli di filosofia e di pedagogia. N. 8) Modena 1911.

H. du Buisson: Contributions à la faune entomologique de Roumanie. — Elatérides récoltés par M. A. L. Montandon dans les régions roumaines.

LITERATURA

CÂNTEC VECII

Hotelul negru și mare se ridică dușmănos între coperișurile ce se prăvălesc până departe, cu pomii ce se leagănă ca bătrâni ce-și fac temenele, cu coșurile ce se ridică, pumni amenințatori cerului, cu geamurile ce se închid pocnind în seară, cu zgomotul destăinuirilor întrerupte.

În curtea strâmtă și fără de lumină, o fântână uitată deschisă, curge. Vița sălbatică destramă boala.

În norii cerului au rămas scobituri și afundături ca într'un pat în care s'a bătut dragostea.

Luna e o reclamă luminoasă.

Și nevăzut văjâie un smeu în violet.

La fereastră, în catul cel mai de sus, sunt deschise geamurile, doi tineri privesc înlănțuiți, sau gândesc — fiindcă atunci când gândești sau privești tot departe te uiți. Și mâna ei se apleacă pe gâtul lui.

La celelalte ferești lumini se aprind și se sting sau aleargă nebune.

În vecini cineva cântă la pian. Glasul sugrumat se ridică în triluri mecanice, și ar vrea să fie vesel, dar valsurile auzite din vecini sunt totdeauna triste.

Indurerate notele se văicăresc întrerupte de locuri unde ar fi suspine — peste care muzica sare — și continuă în cadență șovăită, — cum vieța urâtă și amară își are cadența ei.

La fereastră de sus, umbrele lor se desemnează pe transperant, aproape caraghioase când se apropie sau se despart; și nu știi — umbrele se ceartă sau se iubesc.

Dar umbrele se astâmpără... desigur că și ei ascultă muzica.

Jalea cântecului care ar fi putut fi cântat bine, care a rămas banal, când putea fi delicat, duios, nemai auzit.

Dar sunt unele cântece care trebuie să le auzi întotdeauna; cei doi de sus s'au împușcat.

Fumul ieșit din odaie scoboară pe fereastră în jos ca din o țigară enormă, ca un incendiu ce începe — când cu el s'au sfârșit incendii.

În liniștea nopții rufele atârinate pe coperișuri la uscat adie — stol de stafii ce, smulgându-se ar vrea să zboare.

Pianul face game.

Luminile aleargă nebune pe scări.

Luminile, aleargă nebune pe scări.

Adrian Maniu

Cidul

După Jules Barbey D'Aurevilly

Odată prin Sierra, Campeador trecea.
Pe platoșa-i de aur, amurgul împletea
În clăpele-i din urmă, lumini scânteietoare,
Eroului dând astfel o jalnică-arătare!
Purtă podoabe scumpe, fireturi din prisos:
Erd scaldat în aur de sus și vână jos.
Rubine și grenade îi scăpărau pe cască
Și-i scăpărau și ochii sub neclintita mască...
Truș și fără grabă naintea lui mergea,
Ne-având pe cine ntrece, pe soare-l întrecea.

Iar de pe munți păstorii, țintind privirea 'n vale,
Și-l arătau cum trece strălucitor în cale
Și se 'ntrebau în marea nedumirire-a lor
„E oare sfântul Iacob sau e Campeador?“:
Îl întruneau sub nimbul aceleiași mării
Căci ochiul între dânșii punea asemui...

Prinsese să 'nopteze... Drumețul fără pripă
Urmă jurat de gânduri a drumului risipă,
Când tresări deodată; o voce plângătoare
Se ridică spre dânșul: înceată, rugătoare
Și dintr'un șanț de-alături se târâie-un lepros
Făptură 'ngrozitoare: un monstru hâd... scârbos.
A cărui arătare făcu pe cal atunce,
În sărituri de spaimă picioarele s'aruncă,
De s'ar fi zis că știe și el să se ferească.
Fierul din coșite să nu și-l murdărească
De bala, care 'n urmă nu s'ar sbici nici când!

Viteazu 'n vremea-aceea jugarul înfrânând,
Cu ochii 'n scânteiere, o clipă cercetează
Ființa plină toată de răni ce sângerează;
Apoi, pe șea se pleacă, se 'ntinde spre lepros
Și-i dă ajutorare în chip mărinimos. —
Nu poți s'alungi pe-alesul ursitei, când e, trist,
Îți cere semnul milei în numele lui Crist —
Și fu 'nduioșătoare clipita ce urmă:
Spre Cid, leprosu! mâna bolnavă își ridică
Și 'ngenuchie nainte-i încet și tremurând
În semn de mulțumire că fuse-atât de blând
Că 'n loc să-l svârle 'n lături prin lovituri de spadă
I-a dat a milei sale puternică dovadă...
Și ființa oropsită, hidoasă, blestemată
În spre erou 'și 'ndreaptă privirea 'nlăcrămată.
Și într'un avânt cucernic, ce sufletul i-l fură,
Sărută cu 'njocare bogata lui armură.
Știa nenorocitul că molima ce-l scurmă
Pe trăinicia zalei nu poate prinde urmă,

CRONICA LITERARA

Știa, și 'ntr'insa mase simțirile lui toate,
 În prima sărutare și cea din urmă poate;
 El n'avea să 'nspăimânte pe cel care-o primea
 Căci nu-i dădea nici moarte, nici chinuri nu-i stădea,
 Iar Cidul, fără scârbă și fără de mânie,
 L-a 'ngăduit, primindu-i a inimii solie
 Și scăpărând, privirea-i se rătăcește 'n gol...
 Ce gânduri prind să-și lase șovăitorul stol
 Pe sufletul său oare? Ce 'ndemnuri ne 'nțelese
 Sub platoșa-i de aur prind farmecul a-și țese?...
 Priviți...; fără de veste mănuașă și-o desprinde
 Și mâna desvelită leproșului i-o întinde...

Em. Brandza & Raul Teodorescu

Din Heine

Copila mea—ți-aduci aminte?—
 Eram pe-atuncea doi copii,
 Ne jurișam prin cotinețe
 Și ne-ascundeam prin bălării.

Și cârâiam atât de bine
 Că de treceau pe drum străini,
 În cârâiturile noastre
 Credeau că-s glasuri de găini.

Iar lăzile de prin ogradă
 Le tapișam cu gust ales,
 Aveam gospodăria noastră,
 Primeam și vizite ades.

Bătrâna mătu a vecinei
 Eră un oaspe mult iubit,
 O 'ntâmpinam cu complimente
 Și plecăciuni fără sfârșit.

O întrebam de sănătate
 Ingrijorați ca doi amici—
 (Așa cum întrebăm și astăzi
 Atâtea „vestede pisici!”)

Și-adesori ca și bătrânii
 Care-au trăit și au văzut,
 Ne jeluim cum toate cele
 Erau mai bune în trecut.

Cum dragostea și cum credința
 Au dispărut din an în an,
 Cât s'a scumpit de mult cafeaua.
 Și cât de greu câștigi un ban!

...S'au dus de mult acele zile
 Cu jocuri de copii cumiști,
 S'au dus precum se duce totul:
 Și bani, și vremuri, și credinți!

D. Iacobescu

Flori Sacre, poezii de Alexandru Macedonski.—Bordeeni
 și alte povestiri de Mihail Sadoveanu.

Oare Cărțile Albe se numesc astfel, fiindcă și-au propus să ne prezinte inocența poetică în toate aspectele ei? În adevăr, după simpatica inocență a d-lui Pîllat, iată Florile Sacre ale lui Macedonski, florile târzii ale altei inocențe, acelei de a doua. Dacă ne oprim totuși mai mult la această carte, o facem fiindcă ea cuprinde, înaintea căderii, ultima pâlpare puternică a talentului lui Macedonski.

Cu tot caracterul inegal al operii sale, Macedonski este desigur și rămâne un nume în poezia noastră, prin energicele sale avânturi în sfere poetice superioare. Intorcându-și cu dispreț privirea dela aspectele prea gingașe, duioase, feminine, ale simțirii omeneste, părăsind cu un fel de mândrie de Hypolit, — care disprețuește farmecele lăncede ale Venerii — atmosfera moleșitoare a amorului, el s'a îndreptat cu un avânt puternic spre zona mai înaltă a poeziei sociale și spre acel lirism superior al luptei crude și bărbătești cu durerea și cu nemila soartei. Și câteodată această pornire virilă — acest curaj de a lupta cu disperarea ca și Iacob cu îngerul Domnului, spre a adormi apoi cu ea alături pe o piatră, ca doi gemeni — a găsit accentul adevărat și pătrunzător, care cucerește inimile. — Și tot acest larg elan poetic i-a conferit acea măreție pontificală, care-l prinde adeseori, căci iese dintr'o conștiință atât de intensă a menirii providențiale a poetului, cum prea puțini alți poeți ai noștri au avut-o:

Lirismul sau satira se joacă pe-a lui frunte
 Ca fulgere pe creasta înaltului Liban,
 Nou Moise, el se urcă atunci pe vârful de munte
 Și alte legi aduce la generul uman.

(Avântul — Excelsior)

Cu aceste mari calități, Macedonski ar fi fost un mult mai mare poet, decât a fost, dacă un greu păcat, lipsa despersonalizării poetice, n'ar fi îngreuiat, trăgându-le spre pământ, aripele avântului său. Depărtarea sa de simțirile duioase nu iese numai din mândria înălțării senine în alte sfere, ci și din acea pornire spre ură și răsbunare prea violentă și prea puțin sublimată, spre a nu trăda urmele personalității. Avântul său eră prea rar sborul măreț al vulturului regal prin puritatea azurului cerese și prea des repezirea săgetătoare și lacomă a acestuia spre pământ, ca să-și înfigă ghiarele în pradă. — Și tot astfel mândria conștiinței sale poetice este turburată de amestecul orgoliului personal, pe care îl simți prea adesea în poezia sa. Intr'un cuvânt, nu totdeauna poetul Macedonski a fost emirul mândru care, ademenit de năluca cetății de vise, moare sublim sub jarul pustiei, ci a avut uneori — s'o spunem, spre a sfârși comparația începută — a avut ceva, ceva numai, din celălalt erou al poemului *Noaptea de Decembrie*.

Dar *Noaptea de Decembrie* împodobește chiar

volumul de care ne ocupăm, și lucrul acesta nu e fără semnificație. O fericită purificare morală s'a petrecut, dela *Excelsior* până la *Florile sacre*, în poezia lui Macedonski; ea s'a ridicat dela ura pătimășă și veninoasă într'o sferă așa de înaltă de seninătate și calm, încât face pe poetul nostru să creadă a fi atins „perihelia“ sa morală:

*Clar azur și soare de-aur este inima mea toată,
Și pe când rămâne corpul sub destinul cunoscut
Peste sufletul'n urcare este greu ca să mai poată
Să apese amărăciunea din prezent sau din trecut,—
Clar azur și soare de-aur este inima mea toată*

(Perihelie)

Cele mai bune bucăți ale volumului sunt tocmai cele cari indică această transformare fericită. Și cum ele sunt în acelaș timp tot atâtea puncte de legătură cu poezia sa anterioară, progresul realizat se vedește într'insele cu atât mai pronunțat. Vorbesc de *Levki*, care e un „pendant“ așa de interesant la *Stepa* din „Excelsior“, și de *Noaptea de Decembrie* care e incununarea splendidă a *Noptilor*.

Levki exprimă ca și *Stepa* refugiul „sufletului ultragiāt“ de mizeriile lumii în sânul naturii: ea e ca și *stepa*, o împletire de poezie descriptivă plină de culoare și de lirism plin de sinceritate. Decât în locul beției de tinerețe și al brutalei explozii a virilității în cadrul naturii sălbatice și elementare — aici în *Levki* ne întâmpină calmul senin al contemplării pure în mijlocul feeriei selenare a mării care adoarme:

*Și chiar sufletul meu este rază, cântec și magie!
Și culorile din juru-mi, nimb al cerului divin,
Le beau sacra voluptate ce mă'mbată ca un vin,
Iar întreaga mea făplură e întreagă armonie.*

Dar acolo, unde înălțarea deasupra lui însuși a lui Macedonski se închieagă într'o mare concepție, e în *Noaptea de Decembrie*. Și restul *Noptilor* planaseră în regiunea unor simțiri superioare, dar le întunecase pe de o parte acele nuanțări personale de violență și ură; iar pe da altă parte, chiar când fuseseră ferite de această pată — precum *Noaptea de Mai* — nu intrupaseră niciodată așa de plastic o atât de mare idee ca *Noaptea de Decembrie*. — Aci însă poezia lui Macedonski e mai impersonală, mai generoasă ca ori unde și — tocmai de aceea poate — el atinge aici, prin înălțimea ideii intrupate, punctul culminant al concepției sale poetice. Așa de puternic ca în acest admirabil poem liric, nu s'a mai exprimat la noi goana omorătoare a sufletului omenesc după mirajul idealului:

*Cu gândul aleargă spre alba nălucă,
Spre poamele de-aur din visu-i ceresc...
Cămila căl poate grăbește să-l ducă...
Dar visu-i nu este un vis omenesc,—
Și poamele de-aur lucesc—strălucesc,—
Iar alba celate rămâne nălucă.*

*Rămâne nălucă, dar tot o zărește
Cu porți de topaze, cu turnuri de-argint,
Și tot către ele s'ajungă zorește
Cu toate că știe prea bine că-l mint
Și porți de topaze și turnuri de-argint.*

Și literatura noastră ar avea puține bucăți cari să stea alături de acest poem, dacă frumoasa lui concepție n'ar fi întunecată prin contopirea imperfectă a datelor externe, cari-s menite s-o realizeze și cari sunt uneori elemente aproape contradictorii — precum este sosirea, pe drumul cotit, a celui erou pocit și slut în cetatea Meka, față de caracterul himeric al acesteia de cetate a viselor, a idealului, într'un cuvânt de cetate oricui inaccesibilă, caracter fără de care ideea poemului ar fi cu totul alterată.

Cât de mult am dori — pentru gloria lui Macedonski — să ne putem oprî aci, pe culmea poeziei sale, întorcându-ne privirea dela abizul ce se deschide alături, spre a nu vedea acolo, din nou întrupată, eterna antinomie a vieții omenesti, aceea de a putea și a nu ști la tinerețe, de a ști și a nu mai putea la bătrânețe. Dar datoria ne silește să urmărim și în acest abiz pe poetul căruia bătrânețea i-a dat seninătatea și impersonalismul poetic, atunci când, — după o supremă pălpăire în *Noaptea de Decembrie* — focul puterii creatoare din tinerețe eră stins aproape cu totul. Seninătatea superioară a resemnatului depe stânca *Levki* se coboară deodată la candoarea copilului, care se încântă de sticla colorată a mărgelilor — de Olt.

Nu ne oprim nici la traducerea din *Faust*, nici la acel *Imn la Satan*, care nu e mai prejos, dar vai, nici mai presus de tovarășul său pseudo-eminescian din „Flacăra“ — decât doar prin aceea că se încheie cu implorarea mișcătoare: „Oh, iartă-mi, iartă-mi neghiobia!“ — Asupra îndoelnicului gust al ciopliturii *Cameelor* trecem iarăși cu tristeță; cu mai mare jale încă ne-am depărtă de firul pe care se înșiră *Mărgelile de Olt*, dacă, la un moment dat, n'am observă că firul acesta de cânepă se înoadă într'un loc cu firul de mătase al *Noptilor*. Când am citit *Doina Sărăciei*:

*Oh, de ce n'avui noroc
Să mă nasc un dobitoc*

*Maică, măicuța mea,
Ce-mi făcuși tu viața grea?
Ce rău îți făcui eu, maică,
Ce rău îți făcui eu, taică,
De mă scoaserăți pe lume
Ori din dragosti, ori din glurie? —*

mi-a trecut deodată ca o fulgerare prin minte strălucirea aceleiași idei din *Noaptea de Martie* — precum la vederea zdrențelor unui rege ajuns cerșetor, își scapără fără voie prin gând imaginea podoabelor lui regale de altădată.

Florile Sacre vor fi răsărit poate din iluzia, care omăgește pe atâția poeți îmbătrâniți, iluziunea „cele de a doua pubertăți“. Iluzia aceasta miloasă acoperă însă faptul așa de trist, care e căderea în a doua copilărie.

Marele său talent a creat lui Sadoveanu greua situație de a trezi în cetitorii săi așteptări pe cât de mari, pe atât de nerăbdătoare. Nerăbdarea celor, cari îi urmăresc pașii cu interes, sporește în acciași măsură în care ei înțeleg, că năvala zorită a volumelor sale nu vedește și progresul tot așa de repede al

artei lui; iar când se duc cu gândul la acel fenomen întristător și general al precocității talentelor românești și al istovirii lor premature, nerăbdarea lor se dublează de o înfiorată grijă. Ei privesc poate pașii acestui copil răsfățat al literaturii noastre actuale, cu îngrijorarea părinților ai căror copii mândrii, printr'o aspră fatalitate, n'au putut trece nici unul peste o anume vârstă, și cari văd cu teamă și tremur pe fiul lor din urmă, apropiindu-se de acel termen fatal.

Dar cu grija aceasta se însoțește parcă și o tăcută muștrare la adresa lui Sadoveanu, ieșită din conștiința, că vina e tot pe atât a lui, precât este a acelei fatalități prigonitoare. El păcătuiește de sigur, exagerând pornirea superioară de a se cheltui pe sine, până la vinovata risipă a talentului, a avuției sufletești care s'a concentrat într'însul, dar care nu-i aparține totuși — căci vigoarea primitivă a lui Sadoveanu e suptă din adâncul sufletului național. — Păcătuiește de sigur marele povestitor, uitând că fecunditatea e apanagiul spețelor becisnice, cari compensează printr'însa inaptitudinea lor în lupta vieții, dar nu e niciodată semnul celor puternici.

Și când un scriitor e atât de fecund, e greu să nu se repete. Și dacă e grav ca un mare artist să fie prea mult repetat de alții — e cazul lui Sadoveanu, — e cu atât mai grav lucru, ca el să se repete singur fără a se întrece neconținut pe sine însuși.

O asemenea repetare e în mare măsură și volumul al nouăsprezecelea al povestitorului nostru, *Bordeenii*. Nu e de tăgăduit că aduce cu sine farmecul unor noi aspecte ale vieții — aceasta o fac cu prisosință bucățile *Bordeenii* și *Rătăcirea lui cuconu Toderas*; dar *felul* lui Sadoveanu de a prinde viața, arta sa stagnează în vechile ei mijloace, fără a fi cucerit vreunul din elementele care-i lipseau.

Că puterea artistică a lui Sadoveanu n'a pierdut nici una din calitățile ei primitive, ne-o arată în destul bucata cea mai de seamă *Bordeenii*. În zugrăvirea acelei turme de robi ai pământului, abrutizați, fără biserică și nici altă înălțare a cugetului, a *Bordeenilor*, într'un cuvânt; în prezentarea acelei stări de lucruri „pidosnice“, în care un hoț ca Faliboga păzește cu credință de câine averile boerului, strânse din munca oarbă a sclavilor; în înfățișarea emoționantă a prăpastiei dintre cele două lumi, a *Bordeenilor* și a boerilor — în toate acestea recunoaștem vechea vigoare plastică, darul picturii sugestive și puterea de evocare, cari sunt proprii lui Sadoveanu. Cu aceiaș forță se manifestă și înclinarea sa — așa de caracteristică pentru primitivitatea concepției sale — de a îmbina deplin oamenii cu natura ce-i înconjoară, încât aceasta din urmă nu mai e cadrul, care reliefează eroii, ci — înecându-i în revărsarea ei puternică — ea devine par'că eroul principal, care mână viața oamenilor — așa e, de pildă, iarna în *Bordeenii* — iar oamenii se topesc și se confundă în acest fond uring și veșnic.

Dar aici răsare și partea slabă a artei lui Sadoveanu. E așa de covârșitoare la el natura externă, încât viața sufletească a oamenilor, cari se mișcă în cadrul ei, e redusă cu totul, ori se pierde risipindu-se în starea de sentiment nehotărîtă, care respiră din natura ambiantă. Sunt firește alcătuirii sufletești rudimentare, ca cele ale *Bordeenilor*, dar și sufletul primitiv își are adâncurile lui, cari așteaptă să, fie cercetate. Și asemenea adâncuri ne lasă autorul să întrevădem nu odată în unii *Bordeeni*, ca Niță Lepădatu, Faliboga ori Marghiolița; mai mult încă, ne trezește nu odată interesul, făgăduindu-ne par'că revelarea acestor suflete în ciocnirea lor unele cu altele — aceea dintre Niță și Faliboga de pildă — ori în frământarea lor de nemulțumire cu starea lor înjosită și neumană — ca la Marghiolița și Niță.

Dar toate aceste frământări sufletești rămân — ca atâtea alteori Sadoveanu — în stare de virtualitate și interesul nostru rămâne nesatisfăcut. — Par'că ferindu-se de a urmări simțirea omenească în adâncul ei, înăuntrul omului, Sadoveanu o exteriorizează în mod brusc risipind-o ca un parfum vag asupra naturii înconjurătoare și făcând-o prin aceasta să se topească în largul firii. Dar procedul acesta pe cât e de caracteristic, pe atât se aseamănă cu mascarea unei mari slăbiciuni și produce adesea o adevărată desamăgire a interesului nostru.

Lipsa aceasta care se simte bine în *Bordeenii* — deși această povestire are mai mult intenția zugrăvirii de moravuri decât veleități psihologice — e mult mai atenuată în cealaltă bucată remarcabilă a volumului, în *Rătăcirea lui Cuconu Toderas*. Aici atențiunea scriitorului se îndreaptă deopotrivă asupra frământării sufletești — lupta energetică dar mândră a unei inimi de femeie iubitoare spre a readuce în brațele ei bărbatul, pornit pe căile necredinții — cât și asupra zugrăvirii externe a acelei atmosfere de superstiții bătrânești, care învăluiește admirabil în parfumul ei de taină zbuțumările sufletești ale Cucoanei Catinca. Aici Sadoveanu, care altădată, în romanele sale, greșise rătăcindu-se în adâncirea unor suflete femești complicate — flori de oraș ofilindu-se de durerea de a-și vede prăbușite idealurile prea aeriene din tinerețe — ne arată încă odată că tărâmul său propriu sunt sufletele primitive și viguroase, creând în Coana Catinca o figură feminină plină de adevăr și vlagă în simplitatea simțirii ei energice și nestrămutate. — Decât și în zugrăvirea sufletului ei, e ceva înăbușit, nedesăvârșit și uneori, elementul de al doilea — descrierea externă a mediului superstițios — intervine să acopere lipsurile adâncirii psihologice.

Și închizând și acest de-al nouăsprezecelea volum al lui Sadoveanu, rămâi și sub farmecul vechi ce se menține dela un volum la altul, și cu acea imputare dureroasă pe buze, care sporește dela un volum al lui la altul.

Ion Trivale

INSEMNĂRI

CULTURA ȘTIINȚIFICĂ.—La congresul *Asociației Române pentru înaintarea și răspândirea științelor* ținut luna aceasta la Galați, d. G. *Țițeica*, președintele Asociației, a ținut o conferință pe care o găsim acum în «Natura», excelenta revistă de popularizare științifică—și pe care o rezumăm aci pentru interesul larg pe care-l suscită :

Născută din trebuințele zilnice și silnice ale vieții, la început știința nu se putea deosebi de observările empirice care se transmiteau din generație în generație. Totuși în preceptele meșterilor din antichitate cari au făcut cele șapte minuni a căror faimă a ajuns până astăzi, în observațiile astronomice ale Asirienilor și Babilonenilor era desigur un sâmbure rudimentar de gândire științifică. Dar, știința n'a luat ființă decât atunci, când s'a început o co-rdonare, o legătură strânsă și logică între fenomene în aparență deosebite.

Când *Newton* în meditațiile sale științifice trecu, printr'o fulgerare genială, dela simpla cădere a unui măr la legile care conștrâng planetele rătăcitoare să se miște împrejurul soarelui, el n'a făcut decât să urmeze fără voie firul pe care știința îl desfășoară, când mai repede când mai încet, după cel care-l mănuește, dar neîncetat și fără sfârșit.

Drumul științei nu merge la întâmplare. Din când în când o minte de geniu creează un răscruciu de unde pleacă drumuri noi. Dar în general drumul merge drept și sigur, așa de drept și așa de sigur că știința a ajuns acum astfel organizată că se construiește aproape singură.

Iată ce frumos deslușește acest lucru chimistul și adânc cugetătorul *Ostwald*: «O mare descoperire științifică era altădată ca un dar neașteptat dela puteri supraomenești; astăzi prin organizarea nuncii științifice, ea poate fi obținută pe cale sistematică, fără să fim nevoiți să așteptăm un geniu extraordinar să facă această descoperire. Natural, n'ar fi fost cu putință să se atingă acest rezultat, dacă cercetătorii eminenți ai veacurilor trecute n'ar fi frământat și cultivat ogorul cunoștințelor omenești, încât să se poată obține regulat din el recolte îmbelșugate. Și e tot așa de natural să existe și astăzi probleme în partea înaltă a științei, la granița cunoștințelor omenești, care să nu poată fi deslegate pe această cale de organizare metodică, dar care să ceară ca și mai înainte o minte de o pătrundere neobiceiuită, spre a fi aduse din lumea visurilor în aceea a realității.

Totuși astăzi, într'o măsură de necomparat mai mare ca în trecut, e stabilit faptul că o descoperire, adică soluțiunea unei probleme nedeslegate încă, se poate comanda, cum se comandă o pereche de ghete. Și întocmai ca la o pereche de ghete, nu se pune chestia că problema se rezolvă, ci numai chestia când se rezolvă, cât timp îi trebuie meșterului să facă ghetele și omului de știință să facă descoperirea. De vre-o jumătate de veac acest timp trebniitor descrește foarte repede. Pe când la începutul industriei chimice nu era rară o muncă de 20 ani până când o problemă să fie deslegată și procedul să fie bun și din punctul de vedere economic și din cel tehnic, astăzi se pot obține aceleași rezultate în 10 ani și chiar mai puțin. Invențiunea nu mai e, în zilele noastre, un dar misterios, împărțit la prea puțin, ci e un procedeu tehnic, care se poate preda și învăța, adică se poate trece dela cei bine înzestrați cu însușiri speciale la cei înzestrați mai puțin».

Ideia lui *Ostwald* se va înțelege și mai bine dacă ne vom gândi că astăzi există o legătură strânsă între mișcarea științifică și cea industrială, între laborator și uzină; cele mai multe descoperiri științifice duc la o întrebuintare industrială și multe probleme pleacă din uzină spre a fi studiate și rezolvate în laborator.

Și atunci, toți aceia care se interesează de mișcarea economică din timpul de față, care vor să-și dea seama de schimbarea continuă și extraordinară a vieții noastre prin utilizările practice ale științei de către industrie, toți simt din ce în ce mai mult nevoia unei culturi științifice.

Dar mai e și altceva. În sufletul omului e o curiozitate naturală, care-l frământă și-l împinge să se preocupe de tot ce se petrece împrejurul său și să se întrebe cum se petrec și cum se leagă între ele fenomenele naturii. Și această curiozitate care ne stăpânește pe toți e aceeași care împinge pe oamenii de știință în cercetările lor, care-i face pe aceștia să uite nevoile de toate zilele și să urmărească fără încetare legătura între lucruri și între fenomene. Ea este o însușire adâncă a sufletului nostru, aceeași care face pe om să fie credincios și patriot.

Și curiozitatea științifică urmărită cu statornicie l'a dus pe om să cerceteze legile firii, să afle că pământul, plin de noroi, de durere și de păcate, își are un loc hotărât printre stele și că mișcarea lui în spațiul nemărginit poate fi prinsă

într'o formulă complicată, dar de la care nu se poate abate, să-și dea seama că el, ca și orice ființă, e un inel dintr'un lanț care se desfășoară de multă vreme pe coaja acestui glob, și al cărui capăt e o celulă simplă dar plină de viață, să înțeleagă că prin operațiuni, pe care nu le cunoaștem încă pe deplin, dar pe care începem să le descercăm, din această celulă s'au scoborât prin înrudiri și înrăuriri felurite, deoparte toate ființele regnului animal și de alta toate plantele regnului vegetal; în fine să mediteze în adâncul minții lui, că aceeași viață care palpită în sufletul lui trăiește și în câinele care-i păzește casa și în trandafirul care-i împodobește fereastra.

Cultura științifică, în înțelesul ei larg de a cunoaște legile generale și însemnate ale științei, precum și de a prețui spiritul științific de dezinteresare, de abnegație și de sinceritate în cercetarea și exprimarea adevărului, a devenit astăzi un factor indispensabil al culturi generale. Toată lumea trebuie să-și dea seama că e nevoie să înțeleagă natura, pentru ca să ne servim de ea și s'o stăpânim mai ușor.—C.

MIHAIL SORBUL. — Șezătoarea literară și teatrală despre care am vorbit în numărul trecut al revistei, s'a ținut mai zilele trecute și ne-a dat prilejul să cunoaștem două din piețele d-lui M. Sorbul: *Poveste banală* și *Vis de boem*.

Interpretarea lor nu ne va ocupa de cât în treacăt. Tot ce putem spune despre aceasta, în afară de faptul că interpretării au făcut în general tot ce le-a fost cu putință, este să menționăm special pe d-ra A. Petrescu.

Șezătoarea s'a deschis cu un act în proză, *Poveste Banală*. Subiectul rulează împrejurul sărăciei a doi studenți prieteni, aproape morți de foame la ridicarea cortinei, și al chipului cum, în deosebite împrejurări, se comportă unul față de altul. Schița aceasta a fost jucată și la *Comoedia*. Autorul a găsit în ea tot sensul ascuns al multor lucruri mărunte pe care le-a ridicat, astfel, la valoarea omenească a unei adevărate drame. — Acelaș lucru și cu *Vis de Boem*. D. Sorbul e ceea ce se chiamă un om de teatru, dar în acelaș timp mai e și un interpret subtil al faptelor desprinse din viața de toate zilele. Cei doi eroi ai *Visului de Boem* trăesc ai-doma și zilnic îi întâlnim pretutindeni închiși amândoi în vestmântul unui singur trup. Amândoi fac la olaltă o singură și aceeaș ființă. Una e partea bună din fiecare om, partea frumoasă și ridicată de căldura năzuințelor de-asupra ticăloșiilor vieții, iar alta e partea ratată, puterile neîntrebuintate și preschimbate astfel de sânge într'o proprie otravă. Amândouă aceste părți au fost separate de autor și simbolizate prin câte o individualitate aparte; amândouă aceste individualități scenice își au apucăturile lor, starea lor civilă și sunt în veșnic conflict până când una din ele e înălțurată. Paltin se numește unul, iar celălalt Delamare. Cel dintâi reprezintă sufletul înalt al unui poet adevărat, iar cel de-al doilea rugina care îi încătușează aripile și îi îngreuează zborul. Fie care din acești doi indivizi, în felul lor, trăesc, iubesc, urăsc, și se frământă în vederea unei ținte. Unul glumește și, în același timp, disprețuește fără să-și dea bine seama; iar celălalt invidiază conștient și rânjește cu amărăciunea secăturilor. Conflictul e iscat dintr'o iubire visată. Paltin se înamorează de o fată care, în librărie îi cere o dedicație, și visează că a ajuns soțul ei. Acum e bogat, stăpân pe libertatea gândului lui și scrie în voe; Delamare ajunge prin protecția lor șef de birou la un minister, se lasă de scris și urmează să invidieze fericirea protectorului său. Urmează o scenă în care Delamare desvăluie, din ură, câteva turpitudini vechi ale lui Paltin soției acestuia, Violetei, care îl și părăsește. Poetul Paltin se deșteaptă acum din vis și vede că totul nu fusese de cât amăgirea unei noți de boem; în schimb însă se găsește singur în cameră: tovarășul lui îl părăsise, partea cea rea din el fusese învinsă și izgonită, deci.

Nouă personal ne repugnă mediul de sărăcie respingătoare

și de dezordonare sistematică al pieselor și, dacă nu ar fi realități pătrunzătoare, logică de fier între fapte subtil interpretate și știință scenică, am păstra tăcerea. Avem în fața noastră însă un autor care și-a îndreptățit cu talentul libertatea de a trece peste estetica preconizată de Edgar Poe în «The Philosophy of Furniture».

...D. Bacalbașa a fost înlocuit din postul de director al Teatrului Național. — N. D.

«VILTOARE». — Piesa lui Romain Coolus *Coeur à Coeur*, tradusă foarte frumos pe românește de d. Barbu Voinescu și intitulată *Viltoare*, a întrerupt, pentru scurt timp credem, seria îmbucurătoarelor succese ale Companiei dramatice Marioara Voiculescu. Dacă piesa a căzut, vina este în primul rând a autorului și în al doilea rând a unuia din interpreți. — Acum vre-o 15 ani citeam una din primele piese ale lui Romain Coolus, *L'Enfant malade*. Autorul nu s'a schimbat mult de atunci și în *Coeur à Coeur* regăsim aceleași concepții pe care le indică însuși titlul piesei de atunci. «Copilul bolnav» este femeia: ființă slabă și pătimasă, care, întocmai ca un copil bolnav, nu știe ce vrea. Din versul celebru al lui Vigny: *la femme, enfant malade et douze fois impur*, Coolus reține numai partea întâiu, inconștiența și slăbiciunea femeii și o iartă de grava acuzație finală a versului. Acestei concepțiuni pesimiste și contestabile asupra naturii femeiești, Coolus alătură o concepție, nobilă de sigur, dar tot atât de contestabilă, asupra rolului bărbatului. Bărbatul, presupus totdeauna om superior, în largă lui pricepere a firii femeiești și a fatalelor ei rătăcirii, trebuie să aibă o atitudine iertătoare și să caute să asigure, cu toate greșelile și rătăcirile, fericirea «copilului bolnav». Așa și în noua piesă. D-na Dalze, soția tinăra a trecutului domn Dalze, pe care acesta o adoră și o privește ca pe un copil al lui, a fost luată de o vâltoare și a cedat insistențelor amoroase ale abilului și cinicului Landelle. Dar Landelle, cuceritor de profesie, se hotărăște într-o bună zi să se însoare cu o fe-

meie bogată, pe care a fascinat-o cum a fascinat și pe d-na Dalze. De unde desperarea catastrofală a acesteia. Cel din urmă care află cauza desperării femeii sale este bunul Domn Dalze. Și ce credeți că face acest om superior? Silește cu revolverul pe Landelle să renunțe la căsătoria proiectată și să ia de nevastă pe d-na Dalze, care n'ar putea supraviețui trădării lui Landelle. Ciudat fel de a asigura fericirea femeii sale, odată ce Dalze e convins, cum e convinsă toată lumea, că Landelle nu e decât o canalie. Landelle rezistă și preferă, cu sânge rece, să fie împușcat. În ultimul moment intervine d-na Dalze, care face ca glonțul să nu-și atingă ținta și care pricepe, în sfârșit, imensa iubire a soțului ei și ce înseamnă sacrificiul acestuia. Soția se hotărăște acum să facă ea fericirea soțului, precum acesta se silise în tot timpul căsătoriei și precum încercase și în criza finală să-i facă propria ei fericire. Ii urăm să isbutească.

Publicul a primit cu îndoială nobleța soțului și a surâs dese ori la ingrata lui menire. A simțit, în actul al treilea, că acțiunea plutește în ireal, în chimeric, că odată pornit autorul pe panta aceasta, te puteai aștepta la orice. Primele două acte, în care acțiunea se închiagă dela început și conflictul se pune cu destulă violență, au interesat mai mult, odată ce eră vorba de realități, de îndoiala, de zbuciumul și de durerea unui suflet omenește definit. Piesa a fost făcută și mai neadmisibilă de jocul d-lui Câmpinaru (pseudonim sub care se ascunde directorul de scenă al Teatrului Modern) în rolul lui Landelle. D-sa n'are nimic din ceea ce ar fi putut realiza iluzia scenică în privința unui personaj ca acela al cuceritorului de femei Landelle. Afară de aceasta a înlocuit cinismul rece, tăios și sigur de sine al tipului, cu o atitudine de comedie, care n'a putut decât să strice efectul jocului cald, pătimăș al d-rei Tina Barbu, tocmai în scenele culminante. D. Câmpinaru ar face bine să renunțe la acest rol și să-l lase d-lui Storin, pentru care e mult mai potrivit. Cu tot marele talent al d-lui Manolescu personajul lui Dalze n'a pierdut absurditatea hărăzită lui de autor. — L. C.

REVISTA REVISTELOR

Criza financiară continuă să preocupe nu numai pe financieri, dar pe toată lumea. — Redăm mai la vale părerea revistei economice *BURSA*, asupra situațiunii:

Situațiunea pieței este aceeași. Comerțul continuă să sufere de lipsa de credit, iar băncile cari nu-l mai acordă și nu fac decât să susție vechea clientelă, suferă, la rândul lor, de lipsa de afaceri. În asemenea condițiuni, Bursa, firește, urmează curentul general; tendința spre scădere se menține, neslăbită.

Asupra țării întregi apasă, nu o situațiune economică rea, ci o oprire momentană a activității noastre economice principale: aceea a exportului de cereale, plus teama de necunoscut, ivită sub o formă exagerată după noi, din pricina războiului din Balcani. Lipsa de încredere, care a dus acum două săptămâni la retrageri de depozite în masă, continuă încă, dacă nu în aceeași măsură, dar nu mai puțin plină de urmări neplăcute pentru bănci. Aproape nimeni nu raționează și nimeni nu are curaj și pornire spre risc. Există totuși, perioade de război cari folosesc enorm, din punct de vedere economic, țărilor învecinate. Războiul dela 1877 n'a lăsat amintiri rele în țara noastră din punctul acesta de vedere și nu este de loc exclus ca noi, cari avem marfă de aceea de care este nevoie în primul rând în războaie, să avem în curând o cerere care să schimbe radical situația.

Stocurile de cereale de cari dispunem acum sunt evaluate la 250—300 milioane lei. Vapoarele au început să sosească în porturi. De altă parte, se anunță un curent de export în cursul Dunării, spre Austro-Ungaria.

Examinând deci lucrurile, putem spune că, dispunând de atâta bogăție reală și de rezerve mari adunate în timp de

ani și ani, nu se poate să ne înăbușim în propria noastră bună-stare ca bogătașul din legendă pe sacii lui de aur și că mai curând ori mai târziu — noi credem că foarte în curând — capitalurile vor intra iar în circulație și creditul își va îndeplini din nou funcția lui.

Din Ardeal primim o publicație nouă: *GAZETA ÎNVĂȚĂTORILOR*, organ didactic-politic al învățătorilor români din Ungaria. Ea apare săptămânal sub îngrijirea d-lor Ioan P. Lazăr și Simion Oros în Șimleul-Silvaniei (Szilágysomlyo).

E scrisă cu entuziasm și cu grije de cele ce trebuiesc să fie știute de învățătorul dela sate, care în relațiile lui cu sătenii trebuie să fie și dascăl și avocat și medic și gospodar priceput. Astfel găsim aici rubrici cari privesc legislația, economia, sfaturi practice, sănătatea, ș. a. — pe lângă articole de un interes pur dăscălesc.

Revista de astronomie a d-lui V. Anestin, *ORION*, apare mereu cu o stăruință de adevărat apostolat. — E într'adevăr remarcabilă râvna dirigitorului ei de a răspândi în publicul nostru gustul pentru cercetările minunățiilor cerului, chiar dacă preocupările diletanților entusiști necăjesc pe serioșii noștri oameni de știință, geloși de impostorii unui cult pe care doar ei, magi oficiali, li-e dat să-l officieze.

Revista publică articole de popularizare, cum și articole pentru amatorii serioși, cari par a fi oarecum numeroși la noi. — În no. ce-l primirăm aflăm și două *sonete astronomice*, pentru cari revista se arată recunoscătoare autorului lor d. Gabriel Donna, care „părăsind câmpul cel bătătorit de atâți poeți, acel al lamentațiunilor de cotoi amorezați sau melancolici, s'a inspirat din marile adevăruri astronomice”:

BINARE ȘI CULORI

Topaz, azur, smaragd în flăcări e triplu-Almah al Andromedei

Și nfrățite diamante în Ursa-i Alcor cu Mizar,
Ras-al-Ghethi are nuanța de un galben verde al rezedei,
In Albireo e rubinul alătura de chihlimbar.

In urna 'n care stau grămadă nenumărate nestimate
Pleiadele 's comoara-acestui etern, imens Rashid-Harun,
In care «Una mie una de nopți» pot fi împerechiate
Mărgăritare și mărgeane ca cele ce în cer s'adun!

Așa călătorește prin spații sorii dubli, tripli și sisteme.
Ce forță obscură poate astfel în alte goturi să le cheme,
Ce farmec le eternizează aceste amoruri în senin?

Și-așa giganticelor astre le dă finețele culorii
Neconținut schimbatul Kosmos, asemenea cu muritorii
Ce gândurile lor fragile eternităților anin.

Asupra lui Jules Laforgue, unul din înaintașii mișcării zise simboliste din Franța, găsim în *MERCURE DE FRANCE* un studiu complet pe care-l serie Paul Escoube.

Jules Laforgue, cavalier al Graalului, cum îl numește autorul, e iubit și de cei cari nu-l înțeleg pe deplin scrisu-i cu desăvârșire nou; -- e iubit, fiindcă toți cari-l cunosc regăsesc în el o asemănarea ideală cu ceea ce fură, în chip nedesăvârșit, inima și spiritul adolescente ale tuțurora dintre noi. Regăsim într'adevăr acelaș elan entusiast înspre frumos, cu un parti-pris de originalitate; aceeași certitudine, -- de o suficiență atât de presumțioasă, -- de a face la vârsta de douăzeci de ani înconjurul tuturor lucrurilor, oamenilor și ideilor; acelaș exces generos al unui suflet în care nu se găsește nimic josnic.

Opera lui Laforgue, abia schițată, apare dela început de o originalitate imediată, de o noutate indiscutabilă, dar plină de complexități cari nulasă să i se fixeze valoarea. Asta, fiindcă

suntem în fața unui suflet bogat mai mult în virtualități decât în prezențe reale. -- Studiul de față continuă. --

Din acelaș număr al revistei pariziene, traducem mai la vale câteva spicuri din *Epilogurile lui Remy de Gourmont*, acest fin cugetător, savant, poet, romancier, critic, moralist -- a cărei activitate extraordinară domină azi, și din ce în ce mai mult, toate spiritele europene. -- Reproducem pe cele cari ni se par mai reprezentative pentru felul cugetării gourmontiene:

— Dumnezeu care ar putea exista, mi-l închipui ca pe un personajiu umil. Cinstirile ce i se aduc nu-l măgulesc, el nu se simte iubit, căci a nenorocit prea mulți oameni și în adâncul lui suferă de pe urma neputinței sale. «Sânt, spune el cu un surâs jalnic, ratatul infinitului».

— Valoarea mea stă poate în faptul că pe lângă că înțeleg ideile, le mai și simt; și pe lângă că sunt pătruns de sentimente, le mai și înțeleg.

— Să ai ceea ce se numește inteligența emoției, sau emoția intelectuală, asta e totul. Talentul singur, cel al retorului, n'are nici un preț.

— Boala, bătrânețea, moartea: trei mari umilințe pentru om.

— E frumos câteodată să minți pe alții. Dar e și mai frumos să te minți pe tine însuși.

— Adevărul este o reprezentare și nu un fapt.

— Trebuie să ai mult geniu, ca să nu te prăvălești în popularitate.

— Fericirea e a fiecăruia. Trebuie ca fiecare să și-o făurească singur cu propriile sale mâini și să nu o aștepte gata din ale altuia.

— Să nu dorești decât imposibilul.

— Don Juan: Ce tare mă strângi! Mă iubești? -- Moartea: Mai mult ca pe orice, creator al vieții. Atât de mult ai muncit pentru mine!...

— Anormalul se găsește în germene în normal.

— Mai bine plictiseala decât o plăcere mediocră.

MEMENTO

Un scriitor german de o neindoioasă origină franceză, *Alfons* (în loc de *Alphonse*, după cum *Büro* în loc de *Bureau* -- căci așa cere noua ortografie germană), *Paquet* e astăzi unul din cei mai sărguincioși emisari ai germanismului. Pentru această calitate, noul scriitor se pare că interesează mult pe Germani. Așa, un critic arăta deunăzi în *Literarische Echo*, că acest scriitor nu e numai un simplu literat care amuzează pe cititor, ci e un campion al cauzei scumpe tuturor germanilor. -- Intr'adevăr, într'un volum recent cu impresii de călătorie în China, (*Li oder im neuen Osten*) Francezul scriitor german cheamă pe Germani la stăpânirea economică a Extremului-Orient.

Savantul *Mecnikov* dela Institutul Pasteur din Paris, acum trei ani a vizitat pe Tolstoi. Impresiile din această întrevedere le publică cunoscutul bacteriolog în ziarul *Ruscoe Slovo*. Pentru *Mecnikov*, Tolstoi a fost un mare beletrist, dar un foarte slab sociolog și filosof. Toate credințele sale el nu le controlase, și de căteori un străin îndrăznește să-i prezinte obiecțiuni, el devenea nervos și foarte puțin tolerant. Așa, pentru faptul că *Mecnikov* i-a făcut câteva observații relativ la ideile sale religioase, Tolstoi a încetat orice corespondență, și s'a exprimat chiar dușmănos față de el.

Cartea lui *Octave Uzanne: Le Célibat et l'amour* (edit. Mercure de France, 3,50) -- a fost cum nu se poate mai bine primită pentru originalitatea și pătrunderea de care autorul face dovadă într'o chestiune care se pretează totdeauna la lungi dizertații. -- Însemnăm și noi aci un capitol din cele mai palpitante: Despre avantajul pe care l-ar avea femeia, pentru cultivarea fericirii, dacă i s'ar da liberă inițiativă în alegerea amorului; despre mediocritatea adulterului; despre cuvintele D-nei de Staël: Ca să ajungeți să vă iubiți vă trebuiesc sau zece ani, sau zece minute; despre naivitatea femeilor, căreia i se zice cu răutate prostie; despre lucrul acesta, că femeile cele mai cu greu de cucerit, sunt cele mai ușor de păstrat; despre confidențe; despre avantajul ce-l are o femeie de-a fi urâtă sau, cel puțin, să nu fie de-o frumusețe prea strălucitoare. -- Cartea are o prefață de *Remy de Gourmont*.

Fabricile Krupp din Essen au turnat de curând un tun uriaș de 20 metri lungime și greu de 103 mii de kg. Gura lui e largă de 38 cm. Ghiuleaua grea de 750 kg. cuprinde 313 kg. pulbere și ese cu o înălțime de 942 m. pe secundă, putând să tragă o tablă de oțel de 134 cm. («Natura»).

D-na Elena Bacalogu publică o scrisoare adresată Contelui de San Martino, fostul președinte al expozițiunii din Roma, în care este criticat în mod foarte violent d. Al. Tzigara-Samurcaș, fostul delegat oficial al României. Scrisoarea este tipărită în limba franceză.

A apărut o colecție de traduceri în limba germană din nuvelele noastre de astăzi cei mai apreciați. Volumul se numește *Rumänische Erzählungen* și traducerea e datorită d-lui *Isopecu* din Cernăuți.

Editura Nelson continuă să scoată frumoasele sale volume pe operele lui *Victor Hugo*, din care a apărut de curând *Le Roi s'amuse* și *Lucrèce Borgia* (1 fr. 25 vol.). -- Paternitatea sfințind diformitatea fizică, aceasta e *Le Roi s'amuse*; maternitatea purificând diformitatea morală, aceasta e *Lucrèce Borgia*. Așa se exprimă autorul în prefața tragediei sale celebre. Cuvintele acestea rezumă de minune ideea dominantă a operii acesteia, care arată cum o ființă care e un monstru de cruzime, poate să se ridice prin dragoste de mamă la sentimente omenești.

Muzeul Simu, cel mai frumos dar pe care un bogătaş cu suflet mare l-a putut aduce Bucureștilui nostru, -- s'a îmbogățit cu noi opere de artă aduse în ultimul timp de d. Anastase Simu de prin marile centre ale Apusului. -- Muzeul, după cum se știe, e deschis gratuit tuțurora, Joia și Dumineca dela ora 11-3.

Dela 15 Octombrie apare săptămânal în Iași o revistă pentru artă și literatură dramatică „Teatrul”, sub direcția d-lui C. Săteanu.

Tot în Iași va apare revista literară săptămânală *Artemis*, la care vor colabora scriitorii mai noi, printre cari: Anghel, Arghezi, N. Davidescu, Hidalgo, Emil Isac, Macedonski, Minulescu, I. M. Rașcu și Al. Stamatiad.

La *Insel Verlag* apare acum o nouă colecție, admirabil tipărită, și cu un preț mic (50 pfenigi). Volumele, 12 la număr, se vând cartonate elegant și cuprind pagini de literatură clasică, modernă și câteva capodopere străine. Astfel găsim *Imnurile către viață* ale lui *Emil Verhaeren*, traduse admirabil de Stephan Zweig, comentatorul lui bine cunoscut; apoi *Legenda S-tului Iulian de Flaubert*; nuvele de *Rainer Maria Rilke*, un scriitor turmentat; scrieri de-ale lui *Frederic cel Mare*; scrisori de-ale lui *Goethe* și câteva discursuri din cele mai importante ale lui *Bismarck*.

Luna viitoare apare o carte germană asupra literaturii românești de azi. Ea e scrisă de *Ludwig Steinhagen*.

MERCURE DE FRANCE

26, Rue de Condé, Paris

Directeur: ALFRED VALLETTE

Littérature, Poésie, Théâtre, Musique, Peinture, Sculpture, Philosophie, Histoire, Sociologie, Sciences, Voyages, Bibliophilie, Sciences occultes, Critiques, Littérature étrangère, Revue internationale de la Quinzaine.

Le *Mercure de France* est dans sa vingt et unième année. Il paraît le 1-er et le 16 de chaque mois et forme tous les ans six volumes.

Le *Mercure de France* occupe dans la presse française une place unique: il participe de la revue et du journal. Pour juger de sa diversité, il suffit de parcourir quelques-uns de ses sommaires et la liste des 50 chroniques que, sous le titre de *Revue de la Quinzaine*, il publie selon un roulement méthodique. Cette *Revue de la Quinzaine* s'alimente à l'étranger autant qu'en France; elle offre un très grand nombre de documents et constitue une sorte d'encyclopédie au jour le jour du mouvement universel des idées.

Il n'est peut-être pas indifférent de signaler qu'il est celui des grands périodiques français qui coûte le moins cher, puisque le prix de son abonnement excède à peine celui des journaux à un sou.

VENTE AU NUMÉRO ET ABBONNEMENT

Les abonnements partent du premier des mois de janvier, avril, juillet et octobre.

France :		Etranger :	
Le numéro	1 fr. 25	Le numéro	1 fr. 50
Un an	25 fr.	Un an	30 fr.
Six mois	14 fr.	Six mois	17 fr.
Trois mois	8 fr.	Trois mois	10 fr.

ABBONNEMENTS DE TROIS ANS

France 65 fr. | Etranger 80 fr.

Envoi franco sur demande d'un numéro spécimen.

Editeurs :

ZANICHELLI de Bologna, ALCAN de Paris, ENGELMANN de Leipzig, WILLIAMS et NORGATE de Londres.

„SCIENTIA“

REVUE INTERNATIONALE DE SYNTHÈSE SCIENTIFIQUE

PARAISANT TOUS LES DEUX MOIS

(6 numéros par an de 240 à 250 pages chacun)

Direction: G. BRUNI — R. DIONISI — F. ENRIQUES
R. GIARDINA — E. RIGNANO

Scientia fondée en vue de contrebalancer les fâcheux effets de la spécialisation scientifique à outrance. Elle publie des articles qui se rapportent aux branches diverses de la recherche théorique, depuis les Mathématiques jusqu'à la Sociologie, et qui tous sont d'un intérêt général: elle permet ainsi à ses lecteurs de se tenir au courant de l'ensemble du mouvement scientifique contemporain.

Scientia, qui est dans sa sixième année d'existence, a conquis du premier coup la faveur du monde savant, grâce à la collaboration qu'elle s'est assurée des autorités scientifiques les plus éminentes de l'Europe et de l'Amérique. Elle a publié, outre les articles de ses directeurs: MM. Bruni, Enriques, Dionisi, Rignano, des travaux de MM. Mach, Poincaré, Picard, Tunnery, Borel, Boutroux, Volterra, Levi-Civita, Zeuthen, Arrhenius, George Darwin, Schiaparelli, Cetera, Seeliger, Lowell, Maunders, Crommelin, Eddington, Fowler, Bohlin, Poinseux, Moreux, Herz, Suess, Chwolson, Lebedew, Right, Bouasse, Brunhes, Ritz, Langevin, Fabry, Zeemann, G. H. Bryan, Soddy, Ostwald, Nernst, Wallerant, Lehmann, Sommerfeldt, Cianciani, Aegge, Bayliss, Höber, Bottazzi, Fredericq, Demmer, Boruttai, Foa, Galeotti, Ebstein, Asher, Raffaele, Russel, Caullery, Rabaud, Le Dantec, Semon, Driesch, Pearl, Hartog, Russel, Wiesner, Haberlandt, Constantine, Ziegler, Uexküll, Bethe, Sherrington, Bohn, Piéron, Claparède, Janet, Rey, Pükler, Hoernes, Sollas, Jespersen, Meillet, Simmel, Ziehen, Cunningham, Westermarck, Kidd, Landry, Edgeworth, Bonar, Pareto, Loria, Carver, Fisher, Sombart, Oppenheimer, Scialoja, Ph. Sagnac, Salomon Reinach, Guignebert, Loisy, etc.

Scientia joint au texte principal, portant les articles dans la langue de leurs auteurs, un supplément avec la traduction française de tous les articles allemands, anglais et italiens. Elle est ainsi accessible à quiconque connaît la seule langue française.

Prix de l'abonnement :

30 francs, — 24 mk. — 24 sh.

Direction et Rédaction: Milan, Via Aurelio Saffi.

BANCA ILFOV

SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL DEPLIN VÂRSAT 3.000.000 LEI

:: BUCUREȘTI ::

No. 12, Strada Lipscani No. 12

Diracțiunea: VICTOR BIBERIA

REGULAMENTUL LIVRETELOR DE ECONOMIE

Art. 1. — Banca Ilfov' Societate anonimă, primește bani spre fructificare cu liberté de economie, plătiind depunătorilor o dobândă de 5 la sută.

Art. 2. — Livretul de cont-curent este personal și netransmisibil. În caz de pierdere, distrugere sau distrugere, proprietarul păgubăș se va conforma legii pentru anularea titlurilor la purtător. Nimic nu poate avea mai mult de un livret.

Art. 3. — Livretul nu poate înțrece suma de zece mii lei. Atât sumele vârsate cât și cele retrase în baza livretului, nu pot fi mai mici de 20 lei.

Art. 4. — Dobânzile încep a curge a doua zi după depunere și se socotesc până în prezenta retragerii.

Art. 5. — Retragerile se pot efectua în orice zi de lucru și a nume până la lei 1000, la cerere fără avis.

Dela 1000—3000 lei după un avis prealabil de 5 zile; dela 3000—5000 lei după un avis prealabil de 10 zile; de la 5000—10000 lei după un avis prealabil de 20 zile.

Art. 6. — Secretul cel mai strict se păstrează asupra operațiunilor de depuneri și retrageri de bani.

Art. 7. — Banca își rezervă dreptul de a modifica când va crede de cuviință orice articol din prezentul regulament, printre un avis prealabil de 15 zile publicat în „Monitorul Oficial”.

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

I. I. Niculescu-Dorobanțu, <i>președ.</i>	I. Luca-Niculescu, <i>consor</i>
Emil Labovary, <i>membru</i>	Gb. Dejliu, „
I. N. Pillat, „	D. D. Marinescu-Bragadivu, „
V. Biberia, „	M. Kalinderu, <i>consor supleant</i>
M. Filitis, „	I. Ionescu, „
L. Grueff, „	C. Marceleanu, „
L. Simionescu-Râmnicu, „	

LIBRAIRIE FÉLIX ALCAN, 108, Boul. Saint-Germain Paris (VI)

BIBLIOTHÈQUE DE PHILOSOPHIE CONTEMPORAINE

Derniers volumes parus :

- La Conscience collective et la Morale, par A. BAUER (couronné par l'Institut. 1 vol. in-16. 2 fr. 50
- La Philosophie affective, par J. BOURDEAU, correspondant de l'Institut. 1 vol. in-16. 2 fr. 50
- Le Sens et la valeur de la vie, par R. EUCKEN professeur à l'Université d'Alena. Traduit par M. A. Hullet et A. Leicht. Avant-propos de M. H. Bergson. de l'Institut. 1 vol. in-16. 2 fr. 50
- Jean-Jacques Rousseau et sa philosophie, par H. HOFFDING professeur à l'Université de Copenhague. Traduit par J. de Coussange. 1 vol. in-16. 2 fr. 50
- Esquisse d'une philosophie de la nature, par A. JOUSSAIN 1 vol. in-16. 2 fr. 50
- Une Philosophie nouvelle: Henri Bergson, par E. LE ROY. 1 vol. in-16, 2e édition. 2 fr. 50
- Les Étapes de la philosophie mathématique, par LÉON BRUNSCHWIG, docteur ès lettres, professeur agrégé au Lycée Henri IV. 1 vol. in-8. 10 fr.
- Les Formes élémentaires de la vie religieuse. *Le Système totémique en Australie*, par E. DURKHEIM, professeur à la Sorbonne. 1 vol. in-8, avec carte hors texte. 10 fr.
- Contre la Métaphysique. *Questions de méthode*, par F. LE DANTEC, chargé du cours de biologie générale à la Sorbonne 1 vol. in-8. 3 fr. 50
- La Survivance humaine. *Etude de facultés non encore reconnues*. Par SIR OLIVER LODGE. Trad. du Dr. H. Bourbon. Préface de J. Maxwell. 1 vol. in-8. 5 fr.
- Le Langage et la verbomanie. *Essai de psychologie morbide*, par OSSIP LOURIE, professeur à l'Université nouvelle de Bruxelles. 1 vol. in-8. 5 fr.
- La Philosophie allemande au XIXe siècle, par MM. C. Andler, V. Basch, J. Benrubi, C. Bouglé, V. Delbos, G. Dwelshauvers, B. Groethuyzen, H. Norero. 1 vol. in-8. 5 fr.
- L'Année philosophique, 22e année, 1911, par F. PILLON lauréat de l'Institut. 1 vol. in-8. 5 fr.
- L'Honneur. *Sentiment et principes moraux*, par E. TERRAILLON, docteur ès lettres, professeur au lycée de Carcassonne. 1 vol. in-8. 5 fr.
- Devoir et durée. *Essai de morale sociale*, par J. WILBOIS, 1 vol. in-8. 7 fr. 50

BANCA COMERCIALA

DIN TURNU SEVERIN

CAPITAL 1.000.000 LEI :: REZERVE 220.000 LEI

Mișcarea generală a afacerilor pe 1910, lei 63 milioane

Face următoarele operațiuni:

PRIMEȘTE ORICE SUME LA ECONOMIE

Sumele pot fi retrase în total sau în parte

• Dobânda se poate ridica și fără capital din 3 în 3 luni

Dobânzile se trec la capete la sfârșitul fiecărui an

IMPRUMUTĂ PE POLIȚE

Imprumută pe Bonuri,

Mandate de ale Statului, Județului și Comunei

Plătește și scontează cupoane și bonuri egite la sorți

Casă de schimb :: Incasări de polițe

Avansuri în cont curent pe gaj de cereale

:: Face plăți în țară și străinătate ::

Emite scrisori de credit asupra piețelor importante din Europa.

Președinte, T. COSTESCU

Director, I. GIURESCU

SANATORIUL Dr. GEROTA

OPERAȚIUNI ȘI FACERI

BUCUREȘTI, BULEVARDUL FERDINAND No. 48

TELEFON 1/44

Cel mai mare și mai complet
Sanatoriu de Chirurgie din țară

Special construit pentru boalele **CHIRURGICALE,**
GENITO-URINARE,
:: **BOALE DE FEMEI, FACERI ȘI VENERIENE** ::

Cu 2 săli de operație,
2 săli de pansamente,
Razele Röntgen

și toate aparatele și instrumentele necesare operațiunilor generale și speciale.

Tratamentul sifilisului prin injecțiuni intravenoase
cu medicamentul **ERLICH (606)**

LOTERIA PRIVILEGIATĂ PE CLASE

REGATULUI ROMAN

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Președinte, General Dr. Theodor

Director, Mavrodî

Post ministru Plenipotențiar

Membrii: {
M. Xenopol
M. Sipsoni
Gr. Cantacuzino
Jl. Orăscu
Adrian Magheru

Delegatul Ministerului, I. CEZARESCU

CENZORI {
Take Policrat
Pascal Tonescu

Sediu, CALEA VICTORIEI, Vis-à-vis de Biserica Albă

NUMEROASE ȘI MARI CĂȘTIGURI

Publicat și indemnizat să joace, căci pe lângă marea șanse de câștig, contribuie la câștiguri și întreținerea spitalelor

REVUE POLITIQUE ET LITTÉRAIRE REVUE BLEUE

PARAISANT LE SAMEDI

FONDÉE EN 1863

PRIX DU NUMÉRO: 60 CENTIMES

PRIX DE L'ABONNEMENT

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) seule,

Union Postale Trois mois Six mois Un an
12 fr. 20 fr. 35 fr.

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) et à la Revue Scientifique (réunies).

Union Postale Trois mois Six mois Un an
18 fr. 35 fr. 55 fr.

On s'abonne dans les Bureaux de Poste et aux Bureaux de la Revue Politique & Littéraire (Revue Bleue) et de la Revue Scientifique
41 bis, RUE DE CHATEAUDUN — Paris.

Ciocolata și Cacao Zamfirescu

VÉRIFIÉ
1917

Sunt preferate de cunoscători